

ZA OBZOREM

26 | Co s tím mají
společného děti?

30 | Slovo o svobodě
slova

Lenka Klicperová

NESMÍME TO VZDÁT...

64 STRAN

válečná fotografka vypráví o svých
zážitcích jako přímý účastník
válečných konfliktů

6 ROZHOVORŮ

NADĚJE V NEKLIDNÝCH DOBÁCH

Mark Finley

Strach. Obavy. Stres. Emoce, které nás mohou přesáhnout a pohltnout. Naplňují naši mysl nezodpovězenými otázkami: Co mi přinese budoucnost? Vráť se náš život jednou do normálu? A jak teď vlastně bude takový „normální“ život vypadat?

Strach je emoce. Víra je postoj. Je naší volbou, na co z toho se zaměříme. Jestliže se rozhodneme změnit své postoje, strach uvolní cestu víře.

Spolu s evangelistou Markem Finleyem objevme Toho, kdo je větší než naše obavy, naše starosti a úzkost. Toho, kdo má konkrétní odpovědi na naše problémy. Jen z něj může pramenit naše jistota, protože On zaslíbil: „Nikdy tě neopustím.“

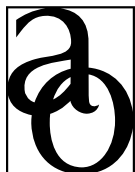
UŽ SI SE MNOU NEHRAJ

Gábor Mihalec

Tato kniha není jen o nevěře. Spíše nabízí praktickou pomoc i rady, jak dlouhodobě udržet kvalitní a zdravý vztah, ve kterém nám bude dobře, abychom mohli nevěře předejít. Kniha nám má pomoci chránit hranice vztahu, udržovat v něm atmosféru intimity a důvěry.

Kniha přináší příklady ze skutečného života a odkrývá riziková místa, situace i chování. Vede nás i pomocí praktických cvičení v závěru každé kapitoly k tomu, abychom na svém manželství pracovali a aby nám mohlo být v našem vztahu skutečně dobře.

Gábor Mihalec, zkušený maďarský manželský a rodinný terapeut, získal během své dlouholeté práce s páry hluboký náhled do dynamiky manželství ve všech jeho etapách. Získal PhD v oboru pastorální psychologie. Spolu se svojí ženou Dorou mají dvě děti, Viktora a Bogi.

Knihy vydalo nakladatelství
Advent-Orion, spol. s r. o.,
Roztocká 5/44, Praha 6 – Sedlec.
Můžete si je objednat na adrese:
www.adventorion.cz/knihy,
e-mailem: expedice@adventorion.cz
nebo telefonicky: 558 359 100, 603 553 628.

Lenka Klicperová

NESMÍME TO VZDÁT...

Je novinářkou a fotografkou. Začínala jako zpravodajka a v letech 2004 až 2018 byla šéfredaktorkou časopisu Lidé a Země. Pracovala v řadě afrických zemí od Angoly přes Namibii, Nigérii, Tanzanii, Keňu, Etiopii, Mali, Burkinu Faso a Čad po Niger či Demokratickou republiku Kongo. Je také autorkou mnoha knih. Spolupracuje s mnoha českými médii, zejména s časopisem Reflex, Echo a pořadem Reportéři ČT. Věnuje se také přednáškové činnosti na Univerzitě Hradec Králové. V roce 2020 byla zařazena do prestižní databáze Women Photograph, zahrnující nejlepší fotografky z celého světa.

Jste válečná fotografka nebo novinářka, nebo jak označujete svoji profesi?

Určitě novinářka, k fotografii jsem se dostala časem, ale jsem původně písíci novinářka. Focení je docela těžká dřina, udělat dobrou fotku dá hodně práce.

Jak jste se k válečnému zpravodajství dostala?

Klíč k tomu všemu je, že člověk v sobě musí mít touhu po dobrodružství. Něco, co vás táhne a vede, protože pokud to nemáte, tak vám stačí sedět u počítače a googlit. Já to potřebuji prožít, být někde v terénu a snášet nepohodlí. Začala jsem nejdříve cestovat do Afriky. I tam člověk musí mít v sobě chuť se s tím poprat, protože každý den je jiný, každý den se objeví nový průšvih, musíte improvizovat, se vším se vypořádávat. To mě docela bavilo. Já jsem vystudovaná učitelka, ale ono vlastně moc nezáleží na tom, co člověk vystuduje. Člověk musí mít hlavně v sobě touhu něco dělat.

Přitahuje Vás tedy skutečně dobrodružství nebo nebezpečí?

No asi ano, ale není to nic bezhlavého. Do zahraničí jedu s nějakým záměrem, mám tam cíl a nebezpečí je součástí toho, co mu-

sím překonat. Mám radost, když dosáhnu cíle, který jsem si stanovila. A ráda překonávám i ten pocit strachu. Rozdíl je v tom, když jedu na safari do Afriky, je to fajn, ale tam může zajet vlastně každý. Ale když pojedu do Konga, do válečné zóny, zaznamenat příběhy znásilněných žen, to je už pro mě něco výjimečného, do čeho už každý jít nechce. Pro mě je to výzva a ještě mě to téma velmi zajímá.

Prožíváte na svých cestách ještě stále strach?

Ano, určitě, ale tak nějak si na všechno trochu zvyknete. Ze začátku je to šlupka, ale po několika dnech už to s vámi skoro nehne. Mám jeden zážitek, když jsem v Sýrii přijela asi z nejhorší bitvy, co jsem kdy na frontě zažila. Zpět v bezpečí již na mne čekala kolegyně Markéta s kamerou. Chtěla zaznamenat moje postřehy, ale nakonec mohla natočit jen můj asi patnáctiminutový záchvat smíchu. Jenom jsem se smála, což byla stresová reakce na prožitý boj. Zvláštní, ale kdo to nezažil, tak asi nepochopí.

TOLIK BEZNADĚJE,
NEŠTĚSTÍ, TOLIK
HRŮŽY V OČÍCH
LIDÍ, A MY NAD
TÍM POKRYTECKY
ZAVÍRÁME
OČI A ŘEŠÍME
PSEUDOPROBLÉMY.

Ale kde je hranice, kam až zajít? Máte třeba nějaká svá pravidla, která dodržujete s ohledem na Vaši bezpečnost?

V každé zemi je to jinak. Musím vždy poznat místní pravidla. Teď už mám těch zkušeností hodně, horší to bylo v době, kdy jsem ty zkušenosti teprve získávala. Nejsem žádný nomád, abych někde mohla být měsíc a „nasávat“ atmosféru. Proto jsou nejdůležitější kontakty na místní lidi. Je třeba mít i dobrého překladatele, protože se potřebuji místních lidí stále na něco ptát. Chci se dostat na konkrétní místa a to bez pomoci místních nejde.

Vy teď asi nejvíc žijete Náhorním Karabachem, je to tak?

Ano, tam jsme byli celkem třikrát, naposledy jsme tam byli už teď po válce. Mimo chodem nedávno o Karabachu vyšla kniha s názvem *Poslední zapálí vesnici*. Ten konflikt zdaleka vyřešený není, ale chtěli jsme se tam jet podívat, jak vypadá správa Ruska nad tímto územím. Rusové nás však již nepustili. Chtěla bych se také věnovat civilnějšímu tématu o životě místních lidí v horách. Fascinuje mne ten skvělý a prostý život místních lidí.

Když zůstaneme u Karabachu, může člověk v tomto konfliktu zůstat neutrální? Nebo to prostě nejde?

Tento konflikt byl pro mě osobně jasně čitelný. Osobně tam vnímám viditelnou a silnou agresi Turecka. Erdoganův režim už sledujeme a kritizujeme od roku 2014. Současný konflikt byl vyprovokován Tureckem. A na jedné straně vidím obrovskou vojenskou

sílu. Té Arméni vlastně nemohou čelit. Je to samozřejmě jejich hloupost, že jim to nedošlo a že se na to nepřipravovali. Ale je to souboj Davida s Goliášem. A hlavně, já jsem tam byla na straně Arménů, jela jsem tam s Armény. Kvůli tomu jsem pro Ázerbájdžán nepřítel. A když tam jedete z arménské strany, tak vidíte arménské civilisty, vidíte tu obrovskou převahu, posloucháte příběhy lidí a jste na jejich straně. Takže já popisuji to, co vidím, nehraji si na nějakou naprostou neutralitu. Vidím utrpení karabašských Arménů, tak popisuji právě jejich utrpení. Nemůžu být zároveň i v Ázerbájdžánu.

Vážím si Vaší otevřenosti. Do jaké míry se Vás jako člověka dotýká to, co vidíte a co tam zažíváte?

Samozřejmě, je to hrozné. Když třeba před sebou vidíte mladé kluky, které zrovna přivezli z fronty do nemocnice, a místo nohou jim trčí dva krvavé pahýly. Nad nimi pláče zdravotní sestra a dodává, že už to fakt nezvládají. Kdybych nemusela hlídat kameru, taky bych se rozbrečela. Kdybych neměla tu kameru, tak tam jenom stojím a řvu, je to strašné.

A co je to ve Vás za emoci? Je to lítost, smutek?

Jsem nepředstavitelně naštvaná. Je to šílené. Válka padá na obyčejné lidi. Docela mi také vadil přístup arménské strany. Zůstává otázkou, jestli měli na výběr. Ale na frontu odveleli 18leté kluky, kteří měli tři měsíce výcviku na čtyřicet let starých zbraních, a nasadili je proti tureckým komandům a ázerbájdžánským jednotkám speciálního určení. Ti arménští kluci šli na jistou smrt.

Do konce života si budu pamatovat pohrdlivý úšklebek na tváři saúdského islamisty, se kterým jsme dělali rozhovor v Sýrii. Když si představím, co ten grázl všechno napáchal... Prožili jsme tam toho spoustu a mám to uložené někde v hlavě.

Co si myslíte, že tu slabší stranu žene do války, o které téměř s jistotou ví, že ji vyhrát nemůže?

Prostě touha to zkusit. To myslím, že my Češi třeba vůbec nemáme. Pro Armény když

je válka, je to čest jít bojovat, prostě zkusit vyhrát. Když jsme přijeli do Karabachu, tak z toho, co jsme viděli, nám bylo po dvou dnech jasné, jak ta válka dopadne. Ale také je pravda, že tam funguje obrovská mediální propaganda a informační válka. I mně vytvořili Ázerbájdžánci falešný profil, kde mě líčili jako nějakou prostitutku. Ale abych se vrátila k otázce, oni prostě věří. A také samozřejmě čekali pomoc, odkudkoli, ale ta nepřišla.

Vím, že to nejde říct obecně, ale třeba na příkladu Sýrie, jak chápete motivaci těch lidí takhle brutálně válčit?

Nesnažím se to pochopit. Chci ale rozumět motivům té které strany. U bojovníků Islámského státu to bylo překvapivě často hluboké přesvědčení, že bojují za správnou věc, za nový muslimský svět. Věří většinou v lepší svět, který musí tímto způsobem získat. Musíme samozřejmě pochopit, že velitelé a ideoví vůdci nebyli žádní idealisté, ale tvrdí pragmatici, Saddámovi generálové. U Kurdů, kteří bojovali proti nim, to bylo jednodušší – ti bojují také za svoje právo na existenci, svobodu svého národa nebo vyznání.

Třeba v Karabachu chápou, že když tu válku prohrají, tak je úplně vymažou z mapy. Pro ně je svoboda základní věc, oni musí bojovat. Arméni jsou na tom velice podobně jako Židé. Oni jsou tam široko daleko jediní křesťané a musí pořád se zbrat v ruce bojovat o svou existenci. Za to jsem je musela obdivovat. V tu chvíli jsem se nemohla ubránit pocitu, že jim vlastně závidím. Oni dokážou položit život za svoji existenci, za svoji svobodu. Z Kurdů jsem cítila něco podobného, bojují za svobodu a za budoucnost. Bojují skutečně za holou svobodu.

Jak si vysvětlujete tolik zla, které vidíte na vlastní oči?

Zažívala jsem spoustu chvil, kdy jsem měla absolutní deziluzi z celého lidstva. Tře-

ba i z toho, jak celá společnost a politika ve světě funguje. To pokrytectví, kdy zavíráme oči nad zvěrstvami a válečnými zločiny. To mě strašně štve. Vidíte nezměrné násilí, je hož výsledkem není nic jiného než absolutní zoufalství lidí. Tolik beznaděje, neštěstí, tolik hrůzy v očích lidí, a my nad tím pokrytecky zavíráme oči a řešíme pseudoproblémy. Viděli jsme děti, které se rozklepaly jenom při zvuku letadel, která nad námi přelétávala, protože věděly, že přijde bombardování. A zoufalství lidí, kteří se nás neustále ptali: „Proč? Co jsme komu udělali?“ To se jen velmi těžko dalo snášet. Cítila jsem se zoufalá. Můžeme ukázat stovky děsivých fotografií, ale se zodpovědnými lidmi to ani nehne.

A věříte ještě v nějaký lepší svět?

Skoro dvacet let cestování po světě mne zbavilo veškerých iluzí. Ale nesmíme to vzdát, musíme věřit. Proto také stále dělám to, co dělám. A viděla jsou spousty dalších lidí na různých místech světa, kteří se nikdy nevzdají a stále budou věřit v lepší svět. A to je i náš úkol.

Rozhovor připravil Tomáš Harastej.

Oldřich Svoboda

SVOBODA v Bibli je založena na LÁSCĚ

Vystudoval teologii ve Francii a České republice. Doktorské studium absolvoval na Cyrilometodějské teologické fakultě v Olomouci. V současnosti působí jako zástupce ředitele a učitel na Adventistickém teologickém institutu v Sázavě, kde kromě jiného vyučuje biblickou teologii a Nový zákon. V článku, který měl původně pracovní název „Se Svobodou o lidské svobodě“, nám teolog a učitel Oldřich Svoboda výstižně představuje biblické pojetí tohoto tématu.

Na přelomu let 1879 a 1880 vydal ruský spisovatel F. M. Dostojevskij svůj román *Bratři Karamazovi*, který je považován za vrchol jeho díla. V něm představuje Ivan Karamazov svému bratrovi Aljošovi obsah povídky, kterou napsal o fiktivním setkání Krista s Velkým inkvizitorem. Starý kněz ze španělské Sevilly při tomto setkání Ježíši vy-

světluje, že celé jeho původní učení o lidské svobodě bylo velkým omylem. Lidé prý totiž více touží po štěstí než po svobodě, a proto musela církev tuto Kristovu chybu napravit: „*Nebyls to ty, kdo tenkrát tolikrát řekl: „Chci vás učinit svobodnými.“? Ale teď jsi viděl ty svobodné lidi. Ano, přišlo nám to draho, ale konečně jsme dokonali to dílo ve Tvém jménu. Patnáct století jsme se soužili s tou svobodou, ale teď je to skončeno a nadobro vyřízeno.*“ Román tak připomíná otázky, které si lidé kladou po celá staletí. Je svoboda dar, nebo prokletí? Přináší nám radost, nebo trápení? A pokud křesťané věří, že ji Bůh dal lidem, nene se pak zodpovědnost za to, jak s ní naložili? Nebylo by moudřejší svobodu raději omezit, aby se zabránilo jejímu zneužití?

Absolutní svoboda?

Nejprve si musíme ujasnit, co rozumíme slovem „svoboda“. Pokud si pod ním představíme neomezenou volnost v jednání, pak něco takového v Bibli nenajdeme. Bůh je v ní totiž opakovaně představován jako Stvořitel, dárce a udržovatel života. Proto není pro nikoho možné žít na něm zcela nezávisle. Zároveň je i Vládce vesmíru, který jej vytvořil a udržuje. Má-li svět fungovat a nezhroutit se v anarchii, musí mu tvůrce nastavit určité limity a pravidla. Slavný král Šalomoun to vyjádřil formou výstižného přísloví: „*Rozhodnutí může člověk ovlivnit i losem, ale jak to dopadne, to rozhodne Hospodin.*“ (Přísloví 16,33)

Bible tedy nemluví o absolutní svobodě v tom smyslu, že si každý může dělat naprosto cokoli a Bůh bude jen nečinně přihlížet. Jako tvůrce má právo stanovit pravidla hry – ta ale naštěstí určuje s láskou, se zájmem o dobro svého stvoření.

Svoboda a vztahy

I když je naše svoboda jednání omezená, v jedné oblasti máme podle Bible volnost stoprocentní – v našem vztahu k Bohu. V tom, nakolik mu budeme důvěřovat, re-

spektovat jej, případně milovat či nenávidět.

Dokážete si představit společnost, kde všichni „musí“ povinně milovat vůdce? Kde mu musí prokazovat bezpodmínečnou úctu a věrnost, jinak budou přísně potrestáni? Jistě, že ano. Takovým režimům se říká „diktatury“. Úcta, důvěra a věrnost se ale nedají přikázat. Má-li totiž mít nějaký vztah (přátelství, láska) opravdovou hodnotu, musí mít ten druhý možnost říct: „Ne!“

Stejným způsobem představuje Bible už na prvních stránkách Boha. Hned na počátku dějin dal lidem možnost, aby se rozhodli, zda stojí o jeho přátelství a chtějí mu důvěřovat. Onen pověstný strom v ráji (Genesis 2,17) nebyl „kouzelný“ – byla to konkrétní možnost, jak mohli lidé vyjádřit, pokud by už o tento blízký vztah nestáli. A Bůh byl ochotný, byť se smutkem, to přijmout.

Celý velký příběh Bible pak přináší řadu zmínek o tom, že Bůh nikdy k lásce a důvěře nenutil. Místo toho v dějinách často zaznívala výzva: „*Nechcete-li... z jakéhokoliv důvodu Hospodinu sloužit, potom se ještě dnes rozhodněte, koho tedy vlastně chcete uctívat.*“ (Jozue 24,15)

Vysvobození z otroctví

Jedním z nejvýraznějších témat Bible je téma vysvobození z otroctví či zajetí. Ostatně i v pozadí nám známých křesťanských Velikonoc stojí židovský svátek *Pascha*, který Židům dodnes připomíná jejich slavný „exodus“, tedy Boží záchranu z egyptského zajetí. Tento zásah přinášející novou svobodu byl považován za tak zásadní, že se stal obrazem záchrany celého lidstva, které je podle Bible „zotročené“ zlem, zlobou, závislostmi a hříchem.

Není proto divu, že když chtěl Ježíš svým sousedům v Nazaretě představit své poslání, vypůjčil si k tomu citát židovského proroka Izajáše: „*Bůh mne určil, abych chudým přinesl radostnou zprávu, uzdravil ty, kteří jsou v srdci zranění, sňal lidem pouta, kterými jsou svázáni, slepým abych vrátil zrak, utlačené osvobodil...*“ (Lukáš 4,18; Izajáš 61,1).

Svoboda a její „mantinely“

V biblickém pojetí je ovšem svoboda spojena i s určitými pravidly a disciplínou. Známy výrok britského filozofa a ekonoma Johna Stuarta Milla, že „svoboda jednoho končí tam, kde začíná svoboda druhého“, přesně odpovídá tomu, čemu věří Židé i křesťané.

Poté, co dal Bůh židovským otrokům po letech svobodu, dal jim zároveň i pravidla, která měla tuto jejich nově získanou svobodu „ochránit“. Nechtěl, aby žili jako „utržení z řetězu“, jak to žel známe z mnoha zemí (včetně naší), kde skončila totalita.

Slavné Desatero, formulující mantinely svobody, začíná právě připomínkou toho, že Bůh svým dětem přeje svobodu: „*To já, Hospodin, jsem váš jediný Bůh, vždyť jsem vás vysvobodil z otroctví v Egyptě.*“ (Exodus 20,2) Smyslem tohoto velkého morálního zákóníku, z něž dodnes vycházejí právní principy mnoha států, totiž nikdy nebylo dát lidem seznam požadavků, které měli splnit, aby si zasloužili Boží lásku, ale ukázat jim, jak může vypadat skutečná svoboda. Protože když se člověk „*pozorně zahledí do Božího zákona..., pochopí, že ho jím Bůh nechce svázat, nýbrž osvobodit.*“ (Jakub 1,25)

Svoboda a zodpovědnost

Křesťané vždy zdůrazňovali, že díky Ježíši, který se pro záchranu lidí obětoval, získali v životě opravdovou svobodu – od strachu

z budoucnosti, od zotročení zlem a zlovykům, od zoufalé snahy získat si Boží přízeň: „*Náš svobodu nám vydobyl Kristus, nedejme si ji nikým vzít!*“ (Galatským 5,1) Podle Bible ale tento dar svobody jde ruku v ruce se zodpovědností – vůči Bohu i druhým lidem.

Slavný misionář Pavel z Tarsu se už v 1. století po Kristu setkával s tím, že si někteří křesťané svou svobodu pletli s anarchií a bezohledností. Proto v jednom ze svých dopisů napsal: „*Ano, křesťanu je všechno dovoleno, ale ne všechno je prospěšné. Vše je mi dovoleno, ale ne vše slouží k dobru také ostatním.*“ A proto své přátele nabádal k zodpovědnému zacházení se svobodou: „*Nesmíme si hledět jen svého vlastního zájmu, nýbrž především musíme dbát toho, co je dobré pro druhé.*“ (1. Korintským 10,23.24)

Svoboda a láska

Tento zodpovědný přístup ke svobodě je tak vlastně vrcholným biblickým poselstvím na toto téma. Vychází totiž z příkladu samotného Ježíše. Bible o něm říká, že „*ač sám byl Bůh, nedomáhal se božských nároků, odložil svou slávu a moc, stal se člověkem, a dokonce přijal úděl otroka.*“ (Filipským 2,6.7) Proč? Protože jej k tomu někdo nutil? Ne, z lásky k lidem!

Celé křesťanské poselství je tak vlastně pozváním, aby Ježíšovi následovníci prožívali své vztahy k druhým podobně:

„*Bůh vás povolal ke svobodě. Nezneužívejte ji však k prosazování vlastních zájmů. Naopak, v lásce si navzájem pomáhejte. Vždyť celý zákon se dá shrnout do jediné věty: Měj rád svého bližního jako sám sebe.*“ (Galatským 5,13.14)

DÍKY VÍŘE

9

prožívám

ŽIVOT jako RADOST

Daniel Hottmar se již s postižením (dětskou mozkovou obrnou) v září 1968 narodil. V dětství vyrůstal v ústavu v Košumberku a v Jedličkově ústavu v Praze. V současné době již jedenáctým rokem působí jako kaplan v Hospici Dobrého Pastýře v Čerčanech. Je 29 let ženatý, má tři děti a čtyři vnoučata.

Danieli, kde získáváš ten nadhled, humor a klid, který z tebe cítím, když vyprávíš o své situaci a o svém hendikepu?

Jak lze vyprávět o životě s hendikepem s humorem? To člověk nejdříve musí prožít vnitřní vyrovnání se. Prostě tě ten hendikep nesmí bolet v srdci. I když tě bolí ostatní tělo, v srdci a v hlavě tě to bolet nesmí. Mně tady v tom vyrovnání velmi pomohla víra, protože jsem v Ježíši našel svého nejbližšího přítele, kterému se můžu vynadávat a kterému se můžu také vybrečet. Ale hlavně mě ten přítel vyvedl z takové mé sebestřednosti, že všichni jsou na tom líp a já jsem na tom hůř. Víra mi skutečně pomohla, abych nesledoval jen sám sebe, ale abych se ptal, co můj život může přinést těm druhým. Skutečně si myslím, že pokud si večer sedneme a řekneme si, co dobrého se mi dnes přihodilo, tak naučíme náš mozek všímat si pozitivních věcí, protože když to neděláme, náš mozek si pamatuje hlavně ty špatné věci. Třeba já mám už téměř 30 let skvělou man-

VÍRA MI POMOHLA,
ABYCH SE ZAČAL PTÁT,
CO MŮJ ŽIVOT MŮŽE
PŘINÉST TĚM DRUHÝM.

želku a to je důvod k radosti. Pán Bůh mi dal tři zdravé děti, to taky nemá každý, a to je opět důvod k radosti. Takže se člověk musí dívat na to, co mi život dává, a pak lépe unesu i to, co mi bere. Je to ale dlouhá cesta. Musím říci, že do mého vyrovnání se s hendikepem patří i pokus o sebevraždu, patří tam i zlost, kterou jsem prožíval na začátku dospívání. Byla to těžká cesta, ale díky tomu, že jsem našel fantastického přítele, Boha, mně to pomohlo soustředit se nejen na sebe, ale i na problémy druhých.

Ten klid, nadhled a humor byl tak vždycky, nebo jaká byla cesta k tomu, aby ses takto mohl ke své situaci stavět?

Moje životní cesta byla v minulosti náročná. Já jsem ročník 1968 a dříve bylo takové pravidlo, že když se narodí postižené dítě, tak musí do ústavu. Moje dospívání bylo úžasné a krásné, protože ani hendikep vám nemůže zabránit být rošťák. V ústavech jsme byli všichni postižení, tak jsme si dokázali dělat různé naschvály, ale uměli jsme prožít i dobrodružství a vyzkoušet i zakázané věci. A protože každý měl hendikep, tak to bylo dobré. Obtížná část přišla, až když jsem pochopil, že společnost nás postižené izolovala a že není na nás připravená. A ani my, postižení, jsme nebyli připraveni. To ve mně probudilo hledání a vnitřní nespokojenost. Tak jsem vlastně objevil i tíhu svého hendikepu. Výsledkem bylo, že jsem se v šestnácti letech pokusil o sebevraždu. Když jsem se v nemocnici probral, byl jsem našťvaný, že se to nepovedlo na první pokus a budu to muset opakovat. Ale tenkrát jsem poprvé potkal křesťany. Oni byli také nedoporučená společnost a pro mě jako pro rebela to bylo něco lákavého. Křesťané změnili můj náhled na mé okolí. Pochopil jsem, že tady

nejsem jenom proto, abych si užíval a naplňoval svoje potřeby, ale že můj život ovlivňuje ty druhé. A to mi dalo nový směr. Dnes můžu říci, že žiju rád, žiju s chutí, a ti, kteří mne znají, vědí, že žiju s humorem a prostě mě život baví.

Předpokládám, že přicházejí i nelehké chvíle a problémy. Máš nějaký recept, jak je překonávat?

Viš, já mám rád knihy. Mám jich opravdu hodně, ale žádný seznam rad pro život jsem v nich nenašel. Ale co se nám s manželkou osvědčilo, je – vždycky spolu komunikovat. A komunikovat dřív, než se z toho ve mně stane uzel. Když vnímám nějaký zádrhel,

nesmím si ho nechat pro sebe. Když jsme byli ještě mladší, jeden druhého jsme klidně probudili a řekli: Potřebuji s tebou probírat problémy, protože tohle mi vadí nebo bolí. Je třeba o tom mluvit. A je třeba mluvit na rovinu a otevřeně, a to tehdy, když se ještě ta moje bolest nebo názor teprve tvoří. Umožnit tomu druhému, aby měl šanci do toho vstoupit a přinést svůj pohled. To je to, co se nám zatím vždy osvědčilo. Komunikace byla klíčová i s dětmi – nenechávat to jenom na pocitech, ale ty pocity vyslovit. Dát člověku šanci změnit to, co mě bolí. Při rozhovoru většinou člověk pochopí, proč se neshodneme. A pak je třeba někdy tomu druhému jít z cesty, abych mu ten život usnadnil. A pouze společný život lidi spojuje. Nikoliv názory nebo pocity, ale je to život, co přináší dobré ovoce.

Nás zajímá téma svobody. Mnoho lidí má pocit, že nemohou svobodu zažívat, když mají nějaké hranice, které jim nedovolí jít dál. U tebe jsou hranice docela jasně dané. Cítíš se být svobodný?

Já jsem uvažoval o svobodě, když jsem byl zavřený v ústavu. Tak jsem dobře věděl, že chci být svobodný a chci, aby mně nikdo do života nemluvil. Ale už je to spousta let, co jsem na svobodě, a musím říci, že se skutečně svobodný cítím, protože si život užívám a prožívám jej jako radost. Když se naše dospívající děti těšily, až jim nikdo nebude mluvit do života, říkal jsem jim, že ani kráva

na louce není svobodná. Pokud nechceš ubližovat těm druhým, musíš mít nějaké hranice. Já jsem rád, že hranice mám. Jsem šťastný, že nejsem sám, že mám své blízké kolem sebe. Svoboda je také to, že doma mohu bez obav říct, co chci. Podobné to je i ve vztahu k Bohu, protože víru neberu jako něco, kde platí musíš, nesmíš, opovaž se. Víra je pro mne vztah přátelství a důvěry, kdy Bohu můžu říci všechno, co cítím. Cítím se svobodný, když vidím před sebou další cestu. Svoboda je nebát se skutečně svobodně myslet a někdy se rozhodnout i pro nějaké životní změny.

Kde bereš motivaci a sílu pro překonávání dalších překážek, které v životě přicházejí?

Já pracuji jako dobrovolný duchovní v hospici a někdy jsem skutečně unavený. Člověk vynakládá mnoho úsilí a věnuje spoustu pozornosti druhým, a to nejen umírajícím, ale i personálu. Krizové situace mne vedou k aktivitě. Moje manželka říká, že mě baví situace, kdy to ostatní vzdávají. Řešení krizových situací mě hodně zajímá. Ale pak, když se vracím domů, mám toho dost. Ale Bůh ví, že si potřebujeme odpočinout. Takže když přijedu domů, jdu se „projít“ do parku, abych byl sám se sebou a nikoho nezatěžo-

Daniela Hottmara můžete také vidět v krátkém videu na webu <https://www.youtube.com/watch?v=q-aTmbJFwuE>.

ANI HENDIKEP VÁM
NEMŮŽE ZABRÁNIT
BÝT ROŠTÁK.

val. Takhle si odpočinu. Nebo si vezmu knížku a věnuji se sám sobě. Unavený ale nejsem dlouho, protože život a lidé přinášejí tolik zajímavých věcí.

Co bys poradil člověku, který se necítí být svobodný, spokojený a šťastný a komu se zdá, že se vlastně život nedá zvládnout?

Těm, které život válkuje a mají pocit, že se vše nedá zvládnout, bych asi řekl, že život je koncipovaný tak, aby jej člověk nemohl zvládnout sám. Poradil bych jim, aby oslovili své přátele. Někdy, když nemám řešení, je velmi důležité uvědomit si, že nejsem na všechno sám. Určitě existuje alespoň jeden člověk, který mě má rád, a tomu bych měl dát možnost, aby byl se mnou. Spokojenost nám nedají věci ani peníze. Spokojenost při-

náší vědomí, že jsme milováni a že i my můžeme mít rádi ty druhé. Nemůžeme se jen honit za úspěchem, je třeba tady být i pro své přátele. A když mi někdo řekne, že žádného přítele nemá, tak bych mu nenápadně pošeptal: zkus hledat duchovního přítele. Zjisti, jestli by Bůh nemohl být tvým přítelem. Protože u něj můžeš mít jistotu, že tě má rád a tvým přítelem opravdu chce být.

Otázky kladl Jan Libotovský.

SOJOURNER TRUTH

příběh bojovnice

Její jméno bylo Sojourner Truth. Její příběh je fascinující. Byla celoživotní bojovnicí proti zlu a bezpráví. Mimořádná žena, která prožila neuvěřitelný život, ve kterém nesla světu zprávu o svobodě, lásce a pokoji. To je poselství, kterému čas neubral na věrohodnosti.

Isabella Baumfree se narodila někdy okolo roku 1797 jako otrokyně „patřící“ plukovníku Hardenberghovi v americkém státě New York. Nikoho by tehdy ani ve snu nenapadlo, že se tato žena drobné postavy stane jednou z nejvlivnějších vůdkyň hnutí proti otroctví ve Spojených státech.

Její život byl od počátku neuvěřitelně těžký: v devíti letech byla Bella prodána v aukci Johnu Nellymu spolu se stádem ovcí za 100 dolarů. Tento muž měl násilnické sklony a pravidelně ji bil. Než jí bylo 13 let, byla prodána ještě dvakrát. Během života se postupně dostala do vlastnictví pěti různých otrokářů, z nichž jeden ji za neposlušnost jeho příkazů krutě zbičoval. Problém tehdy spočíval v tom, že Isabella mluvila holandsky a jeho anglickým příkazům nerozuměla.

Kolem roku 1815 se Isabella zamilovala do otroka jménem Robert, ale Robertův majitel jim vztah zakázal. Robert byl poté krutě zbit a již ho nikdy nespátřila. Robert později na následky svých zranění zemřel. V roce 1817 byla Bella otrokářem Dumontem přinucena vzít si jiného otroka – Thomase. Celkem měla pět dětí – s Robertem měla Jamese a Dianu (1815), s Thomasem syna Petera (1821) a dcery Elizabeth (1825) a Sophii (cca 1826).

V roce 1827 bylo ve státě New York zákonem zrušeno otroctví. Zákon zaručoval svobodu všem otrokům narozeným před 4. červencem 1799. Dumont, u kterého Isabella pracovala, jí slíbil svobodu a zároveň učinil slib, že pokud bude pracovat obzvlášť tvrdě, propustí ji o jeden rok dříve. Nicméně časem změnil názor a začal tvrdit, že kvůli zranění ruky nebyla dost výkonná. Svůj slib nesplnil a nepropustil ji.

SOJOURNER
SE STALA PRVNÍ
ČERNOŠKOU,
KTERÁ V USA
VEDLA SOUDNÍ
SPOR S BĚLOCHEM
A VYHRÁLA HO.

V roce 1826 se rozhodla uprchnout. Nebyla si však jistá, jak má svůj útěk provést. Jako věřící křesťanka se proto modlila, aby ji Bůh vedl. Jednoho dne za svítání uprchla se svou malou dcerkou Sofií a vydala se za svobodou. Musela opustit své ostatní děti, protože ty nebyly podle zákona volné, dokud nesloužily do svých dvaceti let jako otroci. Nakonec se setkala s kvakerskou rodinou Isaaca a Marie Van Wagenerových. Tento zbožný pár přijal Isabellu velmi vřele a poskytl jí ubytování i práci. Tato upřímná křesťanská rodina ihned Isabellu vedla k tomu, aby je přestala oslovnout a vnímat jako „pána“ a „svou paní“. „Je pouze jeden Pán a Mistr (Ježíš Kristus),“ řekl jí laskavě pán domu, „a ten je tvým i mým Pánem.“

Původní „majitel“ Isabelly Dumont však brzy zjistil, kde uprchlice je, a hrozil jí přísným trestem, pokud se nevrátí. Aby ji ochránili před hněvem tohoto otrokáře, Van Wagenerovi Isabellu od Dumonta vykoupili. Dumontovi totiž nabídli, že u nich Bella bude sloužit po zbytek roku, než osvobození otroků vejde v platnost, což Dumont za 20 dolarů přijal.

Isabella později zjistila, že Dumont nelegálně prodal jejího pětiletého syna Petera do Alabamy. S pomocí Wagenerových dala případ k soudu, který po několika měsících vyhrála a získala syna zpět do péče. Stala se tak první černoškou, která vedla soudní spor s bělochem a vyhrála ho.

Později prožila zvláštní zkušenost setkání s Ježíše Kristem. To ji nasměrovalo k jejímu novému poslání. Nechtěla si nechat pro sebe poselství o tom, že Bůh dává svobodu všem lidem a že všichni lidé mají v jeho očích stejnou hodnotu. Isabella se v roce 1843 vydala na cestu, na kterou, jak věřila, ji povolal Bůh. Tuto cestu lze nejlépe popsat úryvkem z její vlastní písně:

„Prosím za svou rasu, chudý, utištěný lid, jenž v zemi znící svobodou se nemá kam uchýlit.“

V červnu 1843 si Isabella změnila jméno na Sojourner Truth, začala vystupovat veřejně a zasvětila svůj další život boji za práva žen a za zrušení otroctví. Sama k tomu uvedla: *„Mé jméno je Isabella, avšak když jsem opustila dům otroctví, vše jsem tam zanechala. Nechci si s sebou nést nic egyptského. A Pán mi dal jméno Sojourner (Souputnice), protože mám putovat křížem krážem zemí a poukazovat lidem na jejich hříchy a být pro ně znamením. Pak jsem Pánu řekla, že chci i druhé jméno, protože všichni mají dvě jména, a Pán mi dal jméno Truth (Pravda), protože mám lidem přinášet pravdu.“*

Od roku 1844 se ještě více zapojila do boje za práva žen a otroků ve státě Massachusetts. Ve své práci se setkala s dalšími abolitionisty, jako byl např. Frederick Douglass. V roce 1850 promluvila na prvním národním shromáždění zabývajícím se právy žen. Asi její nejznámější dochovaný projev s názvem „Nejsem snad žena?“ zazněl v roce 1851 na Ohio Women's Rights Convention, kde poukázala na diskriminaci, kterou jako černoška zakouší.

Sojourner Truth cestovala na východ i na západ. Kamkoli přišla, tam se modlila, kázala, přednášela. Za svou službu odmítala plat a přijímala pouze laskavost od těch, kdo jí nabídli místo k noclehu a něco k jídlu. Ačkoli si získala ohromnou popularitu a byla velmi žádanou řečnicí, měla i své odpůrce, kteří dávali veřejně najevo svůj odpor k myšlenkám, jež hlásala. Tak se stalo, že příležitostně zakusila bití holí a jindy ji napadl nepřátelský dav.

Její silný, hluboký a melodický hlas však nikdo nedokázal ignorovat. O její důvtipnosti bylo známo, že umlčí i nejzarytější oponenty. Během jednoho shromáždění na téma práva žen v Akronu ve státě Ohio tiše seděla a poslouchala různé řečníky, prezentující své náhledy na podřízenost žen. V nejpráhodnější chvíli – ke zděšení svých odpůrců – však vyšla dopředu a řekla:

„Ten malý muž v černém, tamhle, řekl, že ženy nemohou mít taková práva jako muži, protože Kristus nebyl žena.“ Poté se dvakrát za sebou nahlas otázala: „Z koho se tvůj Kristus narodil?“ V odpověď na svou vlastní otázku pak řekla: „Z Boha a z ženy. Muž s tím neměl nic společného.“

Isabella se roku 1856 přestěhovala do Battle Creeku v Michiganu a stala se adventistkou. V roce 1864 se v Bílém domě setkala s prezidentem Abrahamem Lincolnem a později také s Ulysem S. Grantem. Sojourner Truth dále pokračovala v usilovné práci za propagaci ženských práv, bojovala za osvobození otroků, usilovala o re-

formu vězení a vyslovila se proti trestu smrti. Mimo jiné se neúspěšně snažila získat práva na pozemky pro bývalé otroky, také se pokusila (jako žena) volit v prezidentských volbách (v USA uzákoněno až od roku 1920).

Zemřela 26. listopadu 1883. Přes 3000 lidí se tehdy vměstnalo do modlitebny v Battle Creeku, aby uctili památku této neúnavné a hrdinské bojovnice za lidskou svobodu.

Sojourner Truth byla odvážnou průkopnicí a kazatelkou, hovořila proti otrokářství, bojovala za práva žen. Přinášela do společnosti další témata, která souvisela se svobodou člověka. Na jejím náhrobku lze číst nápis: „Je snad Bůh mrtev?“ – slova, kterými kdysi měla připomenout bojovníku proti otrokářství Fredericku Douglassovi jeho víru i myšlenku, že Bůh je Pánem nad životy těch, kdo mu důvěřují.

Podle zahraničních pramenů zpracoval
Vítězslav Chán.

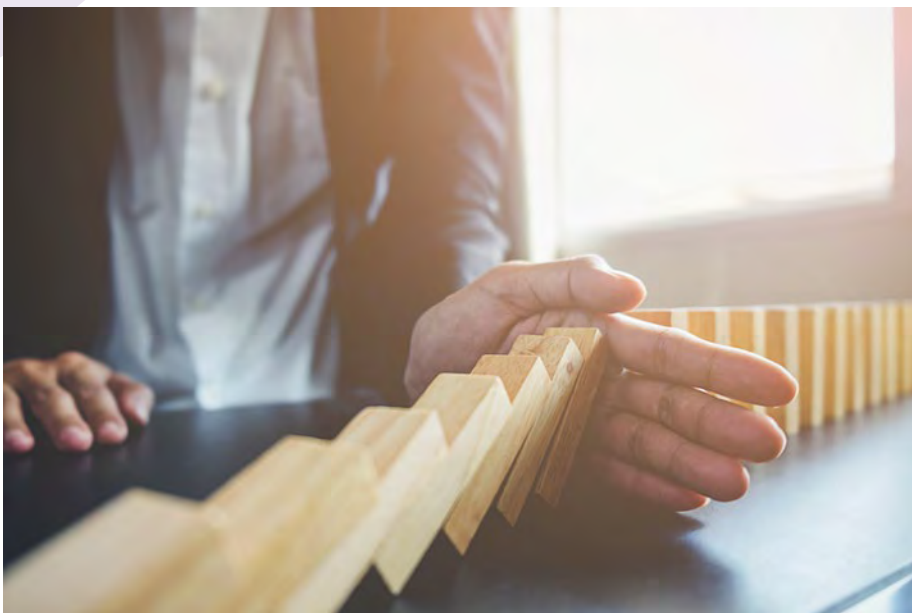
„Kdo stvořil vaši kůži bílou? Nebyl to Bůh? A kdo udělal mou černou? Nebyl to stejný Bůh? Mám si snad proto stěžovat, že jsem černá? ... Copak Bůh nemá rád barevné děti stejně jako bílé? Copak stejný Spasitel nezemřel, aby zachránil jedny jako druhé?“

Co máme tak rádi na pravidlech? **POCIT BEZPEČÍ**

Jakub Januška je doktorandem v oboru klinická psychologie na Filozofické fakultě a v Centru výzkumu psychických poruch Univerzity Komenského v Bratislavě. Zaměřuje se na výzkum duševního zdraví a sociálního fungování. Kromě toho učí psychologii na střední škole LEAF Academy v Bratislavě a je studentem Adventistického teologického institutu. Právě jeho jsme se zeptali na psychologické aspekty svobody a jejího prožívání.

Proč lidé vůbec touží po svobodě?

Na otázky typu „Proč?“ se všeobecně velmi těžko odpovídá. Věda je výborným nástrojem pro objevování světa kolem nás. Pomáhá nám zpravidla zjistit, JAK věci fungují. Už ne tak snadno odpovídá na otázku, PROČ tak fungují. Kdybych na tuto otázku musel odpovědět, asi bych řekl, že jako křesťan věřím, že člověk byl stvořen jako (více-méně) svobodná bytost. Myslím si, že by ale bylo zajímavé zeptat se, NAKOLIK vlastně lidé po svobodě touží.

Nedávno Globsec Policy Institute dělal v deseti státech východní Evropy průzkum, který zkoumal názorové trendy ve společnosti. V tomto průzkumu se 38 % Slováků a 27 % Čechů vyjádřilo, že pro jejich zemi by byl dobrý autoritářský vůdce (doslova: „silný a rozhodný vůdce, který se nemusí ‚zatěžovat‘ volbami nebo parlamentem“). Pro porovnání – nejvíce lidí s tímto názorem bylo v Bulharsku (62 %). Zároveň je mezi těmito lidmi víc těch, kteří vnímají pozitivně Vla-

dimíra Putina, resp. čínský režim. A přitom jsou to systémy, které výrazně omezují lidskou svobodu.

To je trochu zvláštní, že si lidé dobrovolně vybírají nesvobodu. Jak tomu rozumět?

Takto do určité míry přemýšlí většina z nás. Pokud zajdeme do extrému, kdyby člověk ze všeho nejvíce toužil po svobodě, asi by většina z nás volila anarchii, respektive svět absolutní svobody, bez žádných omezení. Avšak vidíme, že tomu tak není. Téměř každý vítá určitá pravidla, která nám pomáhají, abychom se mohli cítit v bezpečí a abychom věděli, co můžeme jeden od druhého očekávat. Dobrovolně se tak vzdáváme určité svobody.

ČLOVĚK, KTERÝ
PROPADNE
ZÁVISLOSTI,
NEDOKÁŽE
SVOBODNĚ
DĚLAT VĚCI,
KTERÉ PŘEDTÍM
DĚLAT MOHL.

Každý politický systém má v sobě prvky v různé míře omezující svobodu. Jinak by to prostě nešlo. Pokud to tedy zjednoduším, člověk určitě touží po svobodě, ale některé hodnoty jsou jí nadřazené, jako například pocit bezpečí.

Dá se svoboda nějak definovat nebo vymezit?

Je nesnadné bavit se o svobodě jako takové. Každý si totiž pod pojmem svoboda představí něco jiného. V poslední době se často setkáváme s otázkou svobody pohybu (v souvislosti s nedávným omezením). Někomu to vadí víc, jinému méně, ale asi chápeme, že kdybychom taková opatření nezaváděli, časem by se mohla situace zhoršit. To je další příklad zvýšení bezpečnosti na úkor svobody. Známe ale i svobodu projevu, svobodu myšlení, náboženskou svobodu, svobodu tisku, svobodu volby... To všechno jsou konkrétní podoby svobody, které mají své definice. Například svoboda volby anebo svobodná vůle znamená, že máme možnost rozhodnout se jinak. Svoboda projevu zase znamená, že můžeme říci to, co chceme, a to bez omezení nebo hrozby trestu. Všechny

svobody však mají společný základ v možnosti rozhodnout se jednat podle sebe, jinak řečeno i svévolně.

Ovlivňuje nedostatek prožívané svobody psychické zdraví?

Ano, ovlivňuje, a to pozitivně. Hned to vysvětlím. Pomůžeme si všeobecně známým standfordským experimentem s cukrovinkami marshmallow. V něm mělo dítě dvě možnosti: mohlo sníst jeden marshmallow hned, anebo vydržet 15 minut ho nesníst a pak dostat ještě jeden marshmallow navíc. Pokud máte rádi sladkosti, asi byste s úkolem, který tyto děti dostaly, neměli problém a chvíli byste počkali, abyste si mohli užít větší odměnu. Přišlo by vám úsměvné pozorovat některé děti, jak to nevydrží a marshmallow, který mají na dosah ruky, prostě snědí.

Tak reagovaly děti. Jsme na tom jako dospělí lépe?

Víme, že pokud budeme konzumovat nezdravé jídlo, dříve nebo později se nám to vymstí. Ale navzdory tomu jíme hromadu tučných a přeslazených věcí. Víme, že pokud nechceme v pozdějším věku trpět bolestmi páteře, potřebujeme pravidelný pohyb. A přece se nehýbeme. Ve všech těchto příkladech jde o problém sebekontroly. Konečně se dostáváme k psychickému zdraví. Extrémním příkladem narušené sebekontroly jsou závislosti. Člověk, který je závislý na alkoholu, nedokáže své pití kontrolovat. Jestliže má volný přístup k alkoholu, nezvládne to. Trápí ho to, chtěl by přestat, ale nemůže. Pokud mu ale přístup omezíme, je to pro něj dobré, protože mu to pomáhá osvobodit se od své závislosti. Je to takový paradox. Nejprve jako by člověk využil svobodu, kterou

má, až se nakonec stane věznem závislosti – prakticky nesvobodným. Dělá, co chce, až skončí jako otrok toho, co nechce.

Asi proto existují zákony zakazující konzumaci tvrdých drog, které nás chrání.

Ano, všichni chápeme, že je to dobré. Zákon sice představuje omezení mé svobody, ale v konečném důsledku mi svobodu rozšiřuje. Nemohu užívat kdejakou drogu, jak se mi zachce. To proto, abych se nestal závislým. Člověk, který propadne závislosti, nedokáže svobodně dělat věci, které předtím dělat mohl.

Jak je to tedy s tím duševním zdravím?

Uvedený princip nám to pomůže pochopit. Pokud některé věci omezíme, bude to pro nás v konečném důsledku lepší. Možná někdo namítne, že se jej problém s alkoholem a drogami netýká. Je ale spousta jiných věcí, které děláme, přestože určitým způsobem narušují naši psychickou pohodu. Sledování porna, pomlouvání, výbuchy zlosti, rvačky, přejídání se a jiné. Všechny mají společný problém se sebekontrolou. Ve všech těchto situacích upřednostníme chvilkové malé uspokojení před větším, které bychom mohli získat později.

Potřebuje vůbec člověk svobodu k tomu, aby byl šťastný a spokojený?

Není pochyb, že jsou aspekty svobody, které nám jednoznačně prospívají. Pokud někoho zamknete do místnosti, odkud nemůže odejít, je to velký zásah do jeho svobody pohybu a rozhodně z toho nebude nadšený. Staly se některé strašné případy dětí, které byly drženy léta zavřené, bez kontaktu s druhými lidmi. Tyto extrémně deprimované děti se

už nikdy nedokázaly plnohodnotně začlenit do života. To jsou situace, kdy se nedostatek svobody podepíše na psychickém zdraví velmi negativně.

Dá se tedy říci, že člověk ke zdravému vývoji svobodu potřebuje?

Rozhodně potřebujeme svobodu, abychom mohli objevovat svět, měli možnost svobodně mluvit s druhými lidmi, abychom měli svobodu dělat chyby, učit se z nich a také svobodu rozhodnout se něčemu věřit, anebo nevěřit. Koneckonců důležitá je nejen svoboda, ale i vědomí svobody. Kdybych se někoho v naší zemi zeptal, zda si myslí, že je svobodný, asi by odpověděl, že ano. A to navzdory tomu, že existuje obrovské množství psaných i nepsaných zákonů, které jeho svobodu značně omezují. Na to tak často nemyslíme. Chceme být svobodní a je příjemné a dobré mít i vědomí svobody. Ale je také dobré mít skutečnou svobodu.

Může víra člověku pomoci naplnit touhu po svobodě?

Víra nás vede k různým hodnotám, ale dovolím si říci, že svoboda v tomto případě není zrovna v „top pětce“. Apoštol Pavel píše o ctnostech, které vycházejí z křesťanského života – láska, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrota, věrnost, tichost a sebeovládání. Téměř všechny tyto hodnoty nějakým způsobem svobodu omezují. Pokud mám být štědrý k druhým, nemám úplnou svobodu v tom, nechat si pro sebe všechno, co bych chtěl. Jestliže mám být trpělivý a mírný, nemám plnou svobodu křičet na někoho, kdo mě rozzlobil. Když mám být střídmy, nemohu se vyžívat v bezmezném blahobytu. Jako křesťan si nemohu dělat, co se mi zachce. Takže v tomto smyslu je víra spíše protikladem svobody.

No, to nezní úplně lákavě.

Biblická víra nás vyzývá, abychom nehleděli tolik na svůj prospěch, ale spíše na bla-

V BIBLI JE
MNOHO PRINCIPŮ
A RAD, KTERÉ
NAŠI SVOBODU
ZNAČNĚ ZUŽUJÍ.
A TO JE DOBRĚ,
LIDÉ PRAVIDLA
POTŘEBUJÍ.

ho druhých. Vede nás dokonce k tomu, abychom milovali své nepřátele. V Bibli je mnoho principů a rad, které naši svobodu značně zužují. A to je dobře, protože, jak jsme si řekli, lidé pravidla potřebují.

Když se tedy vrátím k původní otázce, myslím, že víra člověku nepomáhá touhu po svobodě naplnit, ale spíše ji usměrnit a správně ji zasadit do kontextu ostatních, důležitějších hodnot. Jednou z nich je například láska. Mluvím o životě víry, který si můžeme každý svobodně vybrat, anebo ho odmítnout. Jako křesťan mám tedy možnost svobodně se pohybovat v rámci Božích láskyplných principů, které zajistí, že nenařuším svůj vztah s Bohem a vztahy s ostatními lidmi, ani vztah k sobě samému. A to je ideální stav.

Rozhovor připravil Vítězslav Chán.

GENERACE „MAYBE“

Jak to, že se mladí nemohou
často rozhodnout?

Mladým dospělým často připadá zatěžko se do něčeho zapojit. Rosithu Wurmovou to zneklidňuje. I ona sama je tak trochu maybe...

Před několika lety nás moje dcera před svými narozeninami informovala: „Plánuji piknik v přírodě se svými osmi nejlepšími přáteli.“ Dva dny jsme společně plánovali místo a jídlo. Nakonec se dcera rozhodla „přece jen strávit své narozeniny nikoliv se svými přáteli, nýbrž pouze s rodinou“. V nejbližších dnech opět své mínění změnila. Nyní chtěla pořádat party u nás doma, avšak „pouze pro 12 přátel“. Dva týdny před narozeninami někteří přátelé přislíbili účast a někteří zase odřekli.

Nakonec přišlo 18 mladých lidí (původně pozvaných bylo pouze osm). Můj manžel a já jsme trávili ten večer mimo a náš byt jsme přenechali mladým. Vše dopadlo dobře a všichni byli spokojeni. Pouze já jsem se cítila velmi unavená. Podobně jsem to prožívala i při jiných skupinových oslavách – v rodině i mezi přáteli. Přísliby a odřeknutí na poslední chvíli. A to jen proto, že se objevilo něco jiného, zajímavějšího. Z těch neustálých změn jsem byla vyčerpaná!

Vše je možné

Naštěstí mi vše pomohla objasnit kniha Olivera Jegese. Vídeňský novinář (ročník 1982) se přiznal: „Já jsem takový muž *maybe* (z angl. možná, snad). Moji přátelé jsou *maybeové*. Já bych rád takovým nebyl. Nemám ADHD (porucha chování, vyznačující se nepozorností, hyperaktivitou a popudlivostí

tí), přesto mi působí obtíže učinit nějaké rozhodnutí. K něčemu se zavázat. Nedokážu se nějaké věci intenzivně věnovat delší čas. Jsem slaboch v rozhodování. Vidím před sebou všechny ty možnosti volby, lákadla našeho ultramoderního světa, ve kterém je možné všechno.“

Nekonečné množství možností volby

Dnešní mládež a mladí dospělí již vyrůstali v digitálním století. Jejich dětství a mládí bylo formováno stále sílícím vlivem sociálních médií. Lidé v dnešní době mají nekonečné množství možností volby. Dá se to srovnat s pocitem, když stojím v cukrárně a chci si koupit zmrzlinu. Mají 25 druhů zmrzliny a já si mám vybrat jen dva druhy. Nespokojená řada čekajících lidí za mnou je stále delší, zatímco já otálím a váhám a čekám, až si budu jistá, že by to měla být bílá s čokoládou nebo určitě melounový sorbet.

Pro generaci *maybe* je těžké se rozhodnout a dodržet slovo. Heslem této generace je pružnost, ochota spontánně podniknout něco nového. A když to musí být, tak ať je to na útratu jiných. Ona generace *maybe* je také někdy přesvědčena o tom, že svoboda volby platí i v případě, kdy se rozhoduji, zda vůbec jít, či nejít obtížnou cestou. Navíc často, i když jde o mé osobní rozhodnutí, jeho důsledky ovlivňují i mnohé další.

Svoboda volby? Můžeme před obtížemi utéct. Nebo je neřešit. Mnozí lidé mají za to, že je to v pořádku, a mají pro to pochopení. Každý by přece měl být „svým způsobem šťastný“.

Nerozhodnost stresuje

Ta zdánlivě nekonečná svoboda přináší v mnoha případech vnitřní prázdnotu a zároveň i ztrátu orientace. „My jsme ta generace, která neví, co si počít sama se sebou, a permanentně se táže – co s tebou, živote? My chceme dělat to, nač máme chuť, chceme zážitek, hlavně nikdy ne všední den. Není to však životní lež naší generace? Všechny nás

GENERACE MAYBE:
CHCEME DĚLAT
TO, NAČ MÁME
CHUŤ, CHCEME
ZÁŽITEK, HLAVNĚ
NIKDY NE VŠEDNÍ
DEN.

sjednucuje starost, abychom nedospěli tam, kam to může dojít. Starost, abychom snad neucínili špatná rozhodnutí. „Přejeme si, aby se naše sny staly skutečností, avšak nikdy jsme se neučili, co je třeba udělat, kdyby něco selhalo.“

A tak my, kterým již bylo padesát let, narážíme na nerozhodnost a nezávaznost těch mladých. Neměli bychom však zapomenout: pro generaci *maybe* není vůbec příjemné neumět se rozhodnout. Může tak uniknout něco opravdu důležitého, například vztahy, které začínají v mládí a trvají po celý život. Nebo možnost vzdělání. Cílem mladých lidí přece není být bez dlouhého váhání přijat do práce hned po škole. I mladí přece musí mít odvalu: když se nakonec odváží něco učinit, zároveň si uvědomí, že nejde všechno hned a okamžitě. Místo toho nás může naplňovat obava, aby nám něco neušlo, když se pro jednu z možností rozhodneme.

„Uvidíme“

Jsem nejen matkou tří dětí generace *maybe*, ale také ve svém povolání úzce spolupracuji s mladými lidmi. Proto se musím neustále rozhodovat. Ale upřímně řečeno: jako starší generace jsme našimi *maybe* ovlivněni víc, než je nám milé. Také jako rodiče si nejsme v tom množství všech nabídek pokaždé jisti, pro co se máme rozhodnout. Ve městě,

ve kterém žiji, používáme rčení: „uvidíme“. Když se nás někdo zeptá: „Setkáme se zase?“, rádi odpovíme „uvidíme“. Opakovaně jsem se přistihla, jak sama často říkám „uvidíme“. Používám to v situaci, kdy nechci konkrétně určit nové datum. V zásadě také čekám na to, zda se mi v mém životě neobjeví pro toto datum ještě „něco lepšího“. Přitom jsem zastávkyně důležitých slov Ježíše Krista: „Vaše slovo buď ,ano, ano – ne, ne“ (Mt 5,37). To je text, který ráda cituji svým milým z generace *maybe*.

Soužití s generací *maybe*

Tato Ježíšova myšlenka mě učí chápat generaci *maybe*. Je někdy skutečně obtížné volit v té obrovské nabídce, která před námi všude stojí.

Snažím se porozumět mladým lidem, kteří mají nyní před sebou daleko více možností, než jsme měli my v naší době. I nám se někdy může stát, že nemůžeme dodržet domluvenou dohodu nebo termín rodinné slavnosti. Pro nás jako rodinu jsme našli řešení, se kterým jsou téměř všichni spokojeni. Každý týden v neděli prodiskutujeme, jaký je přibližný plán pro následujících sedm dnů. Které termíny, jež se týkají nás všech, jsou pro nás skutečně důležité. Někdy to funguje dobře, někdy méně dobře. Avšak od té doby, co o tom hovoříme a můžeme se někdy našim plánům i zasmát, nám starším připadá snadnější vyrovnat se s tím, co se našim dětem jeví jako nezávazné. Nežádka naše děti volají s nádechem humoru: „Mami, teď mluvím tvůj ‚maybe‘ ... kvůli tomu středečnímu večeru.“

Koronavirus může také být požehnáním

Naše generace *maybe* právě prodělává těžké období: Koronavirus přiměl mladé lidi sklonit se. Najednou byly možnosti omeze-

né. Bylo to pro nás všechny tvrdou, ale dobrou školou. Učili jsme se být vděční za to, co navzdory okolnostem ještě zbylo. Z dlouhodobého hlediska to nakonec může být požehnáním. Každopádně jsem zakusila naše *maybe* zřídka tak uvolněné, jako v tom období omezeného vycházení: „Konečně se nemusím pro nic rozhodnout, protože mohu vlastně udělat pouze jedinou věc.“

Jednou *maybe*, navždy *maybe*?

Nedávno se mě tázal náš nejstarší syn prostřednictvím SMS, zda bychom mu nemohli v určitý den pohlídat jeho děti. Chtěla jsem se napřed domluvit se svým manželem. Pak jsem na to zapomněla, a když mne to opět napadlo, byla jsem zaneprázdněna. Navíc jsem měla dojem, že jsme to již vyřešili. Naplánovala jsem si na stejný den program se svými přáteli. Tři dny před termínem se mě můj syn znovu zeptal: Už víte, zda budete moci pohlídat? Můj tázavý pohled vystřídala velmi zdvořilá otázka: „Mami, ty jsi nyní také *maybe*?“

Ano, naše *maybe* děti dospěly. Samy se staly rodiči a nejen za sebe nesou velkou odpovědnost. Najednou jejich váhání a otálení ustupuje jednomu životnímu poznatku: mnohdy neexistuje žádná možnost svobodné volby! Jde spíše o to, abychom započali životní cestu s Boží pomocí zvládli. Pak ono „*maybe* – možná, snad“ ustoupí slovům „bude to tak a tak“.

Roswitha Wurmová je povoláním speciální pedagožka a autorka knih pro děti. Žije ve Vídni a její webová stránka je www.lesenmitkinder.at

KAŽDÝ
ČLOVĚK *má*

MOŽNOST VOLBY

Ing. Pavla Fáberová (53 let) vychovala 5 dětí.
Vystudovala Vysokou školu chemicko-technologickou
v Praze. Byla také přímostí účastnicí studentské
demonstrace na Národní třídě v listopadu 1989.
Po revoluci se začala věnovat romským dětem a od
roku 2010 vede v Plzni neziskovou organizaci Blízký
soused, z. s.

Pavlo, máme před sebou slavnou fotku z roku 1989, kdy stojíš před ozbrojenci. Proč jsi tam byla a riskovala? Vždyť to bylo nebezpečné!

V té době jsem byla v pubertě. Teenageři se většinou bouří proti rodičům a moji rodiče pili a kouřili. Moje revolta spočívala v tom, že jsem nepila a nekouřila. Ale hledala jsem pravdu, hledala jsem smysl života. Připadalo mi důležité pochopit, proč jsem na světě a jak ten svůj život můžu prožít tak, aby byl užitečný. Tenkrát mi na tom moc záleželo a záleží mi na tom dodnes. Už tehdy jsem chtěla, aby můj život nebyl jen plácnutím do vody. Bylo pro mě vždy důležité nějak pozitivně ovlivnit svět kolem sebe.

V té době vládli komunisté a já jsem se snažila to nějak změnit. Bylo pro mne důležité, abychom mohli prožívat svobodu. A protože jsem hodně četla a měla informace o komunistické nesvobodě, měla jsem potřebu se aktivně angažovat. Měli jsme nezávislou skupinu Stuha, ve které jsme připravili petici pro ministryni školství za pluralitní výuku filozofie na technických vysokých školách. Další akcí byl studentský

SNAŽILA
JSEM SE TĚM
OZBROJENCŮM
VYSVĚTLIT, ŽE
NEJSME ŽÁDNÍ
CHULIGÁNI, ŽE
SE NECHYSTÁME
ZNIČIT PRAHU,
ŽE TADY JENOM
POKOJNĚ
MANIFESTUJEME
ZA SVOBODU V
NAŠÍ ZEMI.

*Při pomoci druhým člověk zažívá i radostné okamžiky.
Svatba Honzy a Silvy Ferkových.*

průvod 17. listopadu 1989. Byla jsem součástí skupiny studentů, kteří průvod organizovali. Když na Národní třídě začaly problémy, šla jsem do první řady a pokoušela jsem se to tam nějak vyřešit. Snažila jsem se těm ozbrojencům vysvětlit, že nejsme žádní chuligáni, že se nechystáme zničit a zdemolovat Prahu, že tady jenom pokojně manifestujeme za svobodu v naší zemi. Vyřešit se mi to překvapivě nepodařilo, nepustili nás domů. Ale myslím, že se mi podařilo získat jejich osobní sympatie, což se projevilo tím, že nás s kamarádkou vytáhli z toho davu, zatkli a strčili do „antonu“, a díky tomu nás nezmlátili. Když mě zatýkali, tak jsem byla našťavaná. Až později jsem pochopila, že v tu chvíli to bylo to jediné, co pro mne mohli udělat. Byli to kluci ve stejném věku jako my. Já jim říkala, že to chápu, že nám nemohou vyjít vstříc, že je tady nějaká obluha, která nás každého hodila na jinou stranu, a že to tak nemá být. Myslím, že mně asi trochu porozuměli.

Potom přišla změna. Byli jsme přesvědčeni, že to je svoboda. Jak to vidíš dnes?

Ta obrovská změna je pro mě v tom, že míra svobody se velice zvětšila, že každý člověk v rámci své situace má možnost volby. Můžeme si zvolit, co budeme dělat, co budeme říkat, můžeme cestovat. Toho jsem tenkrát hned využila a projela stopem půlku Evropy. Ta svoboda je pro mě prostě v tom, že mohu dělat to, co chci.

No a jak se dál projevovала svoboda v tvém životě?

Více svobody také přináší možnost udělat víc chyb. Například já jsem špatně vybrala tatínka pro své děti. Mám pět úžasných dětí,

MŮJ OPTIMISMUS
PRAMENÍ Z TOHO,
ŽE ZNÁM BOHA,
KTERÝ, MILUJE
BEZ ROZDÍLU
VŠECHNY LIDI.
A TA LÁSKA MÁ
MOC ZMĚNIT
KAŽDÉHO
ČLOVĚKA. TO
JE MŮJ ZDROJ
NEJVĚŠÍ
RADOSTI.

ale pak jsem se rozvedla a po šesti letech, kdy jsem byla sama, jsem se znovu vdala. Když jsem byla mladá, vystudovala jsem školu jen proto, že si to rodina přála. Nic mně to neříkalo. A svoboda je právě v tom, že jsem nemusela dělat práci, která by mě neoslovovala. Naopak můžu dělat to, co mi dává smysl a co je blízké mému srdci. Proto se přes třicet let věnuji romské komunitě, hlavně tedy romským dětem, a snažím se jim pomoci, tak jak můžu a tak jak to umím.

Myslíš, že je možné, aby lidé byli svobodní? A je možné, pokud to tak není, je osvobodit?

Jsem přesvědčena, že tu opravdovou svobodu, tu vnitřní, osobní, hlubokou svobodu přináší vztah s Ježíšem Kristem, osobní důvěrný vztah s Bohem. Odpuštění hříchů a ujištění, kdo jsem, co má v mém životě smysl, a co smysl nemá. Já třeba velice obdivuji hudebníky, ale v mém životě nemohu

touto cestou jít. To platí i v jiných oblastech. U té hudby je to jednoduché, já něco zazpívám a ten, kdo tomu rozumí, řekne, děkuji, ale ne. Já hudbu miluji, ale nejsem schopná se jí věnovat. Musím si uvědomit, co umím, v čem jsem dobrá. A pak jsou činnosti, které mohu obdivovat, ale sama v nich dobrá nejsem. To neznamená, že je něco se mnou špatně. Nedovedu si ale představit, jak by člověk mohl všechno pravdivě zhodnotit, pokud by neměl pohled shůry, pokud by neměl hluboký, osobní vztah s Ježíšem Kristem. Je spousta věcí, se kterými si člověk sám poradí. Vždy ale zůstanou nějaké věci, které člověk sám nepřepere a potřebuje Boží pomoc, potřebuje Boží vysvobození.

Protože pracuješ s romskou menšinou, pomáháš i jim nějak se uzdravit nebo vysvobodit?

Před deseti lety jsem založila neziskovou organizaci Blízký soused, která mně pomohla vytvořit finanční zázemí a vybudovat tým spolupracovníků. My se Romům věnujeme na několika úrovních. Protože člověk je tělo, duše a duch, snažíme se jim pomáhat na všech těchto třech úrovních. Chodíme na výlety, učíme je plavat, pomáháme jim se školou, pomáháme jim s něja-

Na výletě s vlastními dětmi (6 let jsem prožila sama).

Obchůdky s Albertem. O Vánocích prodáváme s romskými dětmi jejich výrobky.

Na výletě v lese. Některé z nich byly v lese poprvé. Také jsme je naučili plavat – a na to jsme celkem hrdí.

kým materiálním zabezpečením, například s realizací distanční výuky, kterou jsme prožívali. Mluvím s nimi také o Bohu, o Ježíši, který jim může pomoci s věcmi, se kterými já jim pomoci nemohu. Příběhy těch rodin jsou často tak komplikované, že všechno to rozplést a vyřešit jim nemůže pomoci jen jeden člověk. Kdybych nevěřila v Boží pomoc, že je Bůh miluje a chce řešit jejich problémy, tak bych to vůbec nemohla dělat, protože by se mi to zdálo neřešitelné. Já k nim nepřistupuji z pozice „já jsem ta chytrá“, já s nimi mluvím jako ta, která na tom byla mizerně, ale našla jsem řešení, které mi funguje. Věřím, že vám to bude fungovat také. To, že jsou to zrovna Romové, vnímám tak, že mi je Bůh prostě položil na srdce, protože každý potřebuje Ježíše. V některých životech je tato potřeba více zřetelná, ale potřebují jej všichni stejně.

Co jsou podle tebe největší nepřátelé svobody? Co nás dělá nesvobodnými?

Když jsme procházeli covidovou pandemií, tak jsme například prožívali vnější nesvobodu omezujících opatření a restrikcí. Ale

mnohem horší je vnitřní nesvoboda, která mi vždy způsobovala větší bolest a trýzeň. Já jsem chtěla žít tak, abych se za sebe nemusela stydět. A když se mi to nedařilo, tak mě to hodně trápilo. Vím, jak by to mělo být dobře, ale nedokážu to. V minulosti pro mne bylo nejhorší vědomí toho, co se mi v životě nepovedlo. V některých věcech přirozeně víme, co je dobré, ale v mnoha věcech to tak zřejmé není. V takovém případě je dobrým průvodcem Bible a je opravdu přínosné držet se toho, co je v ní napsáno. Některé správné věci můžeme a máme dělat sami, a některé nezvládneme, pokud nám s nimi Bůh nepomůže.

Působíš na mne jako optimistický člověk. Které věci ti opravdu dělají radost?

Je spousta věcí, ze kterých mám radost. Vidíme třeba, jak se posouvají životy dětí, o které se staráme. Díky tomu se posouvají osudy celých rodin. A to je nádherné. Jsou to zcela obyčejné věci. Například když domluvíme mamince, aby s dítětem navštívila očního lékaře, a ono pak dobře vidí a zlepší se mu prospěch ve škole... Anebo když se tatínek pěti dětí nechá přemluvit, aby si udělal řidičský průkaz, díky tomu začne pracovat a udělá si rekvalifikaci na vysokozdvizný vozík. A jeho dítě pak může mít nové brýle. Je to ale výsledek mnohaletého provázení. Mám skutečně radost, protože vidím mnoho věcí, které se podařily. Můj optimismus pramení také z toho, že znám Boha, který, jak věřím, miluje bez rozdílu všechny lidi. A ta láska má moc změnit každého člověka. To je můj zdroj největší radosti.

Rozhovor připravil Jan Libotovský.

Námořnický tábor – snažíme se propojit zábavu, praktické dovednosti, nové znalosti a hlavně pomoci dětem uspořádat životní postoje na základě křesťanských hodnot.

HNĚDÁČEK A NALEZENÁ PODKOVA

M. Hrachovcová, A. Danielovská

Po dobrodružstvích kocourka Mourka a veverky Zrzečky přichází příběhy koníka Hnědáčka a Toníka. Autorská dvojice Michaela Hrachovcová a Alice Danielovská je již našim malým čtenářům dobře známá.

Jak je to lákavé, nechat si nalezenou podkovu pro sebe. Je tak krásná. S malými kamínky zářícími jako diamanty. Hlavně, aby to nikdo nevěděl. Aby Hnědáčkovi nezáviděli, nebo se mu ji dokonce nesnažili ukrást. A přitom jde o podkovu, která je pro mladého závodního koně nepoužitelná.

Najednou se život na farmě nečekaně změní. Pro Hnědáčka si přijdou kupci a záhy stojí v přívěsu a odjíždí do svého nového domova. Co se stane s ukrytou podkovou? Jak ji bude moci dát svému kamarádovi, tažnému koni, který by ji tolik potřeboval? A jaké „poklady“ zůstanou v úkrytech po nás? Prostě platí, že je lepší dávat než brát. Poutavá kniha zaujme nejen děti, ale i dospělé.

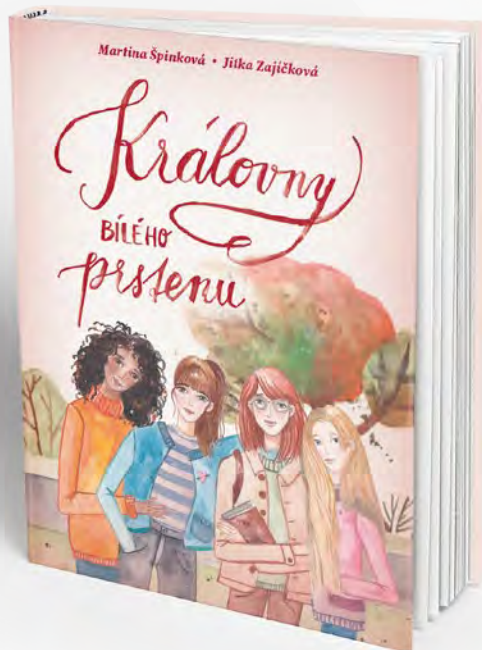
KRÁLOVNY BÍLÉHO PRSTENU

M. Špinková, J. Zajíčková

Je nutné se královnou narodit, nebo je možné se jí stát?

Anna Kamínková, Ella Kleinová, Karolína Neuwirthová a Tereza Ptáčnicková s pomocí nevyzpytatelného prstenu a upřímné, otevřené Průvodkyně odhalují, že cesta k srdci a vlastnostem královny není v dnešním světě vůbec snadná.

Vyplatí se dívkám projevit odvahu, získat sebeúctu a zvolit si dobro? Více se dozvíte na stránkách této zajímavé knihy.

Knihy vydalo nakladatelství
Advent-Orion, spol. s r. o.,
Roztocká 5/44, Praha 6 – Sedlec.
Můžete si je objednat na adrese:
www.adventorion.cz/knihy,
e-mailem: expedice@adventorion.cz
nebo telefonicky: 558 359 100, 603 553 628.

A photograph of an elderly man, Miloslav Bláha, sitting at a wooden table. He is wearing a blue and white plaid shirt. His right hand is resting on the table, and he is looking off to the side with a serious expression. On the table, there are some plates and a glass. The background is slightly blurred, showing a home interior.

BOJOVNÍK ZA NÁBOŽENSKOU SVOBODU

Miloslav Bláha je kazatelem Církve adventistů sedmého dne. Sobota je pro něj dnem bohoslužby, dnem určeným pro setkání s Bohem. Podle Bible tento den není určen k běžné práci. V roce 1953 dostal povolávací rozkaz na vojnu k Pomocným technickým praporům (PTP). Když měl fárat v sobotu, odmítl. Velitel na něj podal trestní oznámení za neuposlechnutí rozkazu. Vojenský soud ho poslal na rok do vězení. Později v jiném procesu dostal ještě šest let a ztrátu občanských práv. Ocitl se v uranovém lágru Eliáš, kde přežil 3,5 roku.

Bláhovi žili ve Svitávce v okrese Blansko. Jan, tatínek Miloslava, tesař a dělník na stavbách, postavil rodinný domek. Místnosti z větší části vybavil vlastnoručně vyrobeným nábytkem. Jan býval veselým člověkem, muzikantem, který dobře hrál na flétnu a klarinet, rád si dal pivo a cigaretu. Žofie, maminka Miloslava, byla v domácnosti a starala se o pět dětí.

Bláhovi to neměli lehké. První dítě jim zemřelo krátce po porodu, druhé po roce a půl na zánět mozkových blan. Třetí se jim narodil v roce 1927 Miloslav. Následovali Marie, Vlasta, Luboš a nejmladší Eva.

„Měli jsme až tři kozy a my jsme měli za úkol se po škole o ně postarat. Vyrůstali jsme na suchém chlebě a byli jsme rádi, že byl. Když otec neměl zaměstnání, dostával na úřadě třicet korun týdně jako takzvanou žebračku,“ vzpomíná Miloslav Bláha. Za třicet korun se tenkrát dalo pořídít třeba deset bochníků chleba nebo kilo másla či jedna pánská košile, boty ale stály stokrát víc.

Farář nedokázal odpovědět na otázky

Rodina byla katolického vyznání a pravidelně navštěvovala kostel. Malého Miloslava sousedka brávala na mši skoro každý den: „Rodiče si mysleli, že budu ministrantem. Vzpomínám si na dědečka z Rosičky, jak sedával ve světnici u okna, kouřil dýmku a modlil se růženec. Mumlal slova a koukal z okna. Sem tam do toho pronesl něco jako: ‚Zas ta babá jede s tím trakařem‘ a pokračoval v přebírání růžence,“ usmívá se Miloslav Bláha.

Jeho teta se strýcem, kteří prodávali ovoce na Želném trhu v Brně, se stali členy Církve adventistů sedmého dne. Tak se Bláhovi setkali poprvé s učením této církve: „Farář nedokázal odpovědět na některé otázky, které otce trápily. Když přestoupil k adventistům, říkal mu farář: ‚Tak Jendo, kdykoliv se budeš chtít vrátit, přijď zpět, rád tě uvidím, jsi prima člověk.‘“ Vnitřní duchovní proměna měla také velmi praktické

důsledky – tatínek změnil i svůj životní styl a návyky (např. přestal pít a kouřit).

Společné diskuse ho přivedly ke křtu

Miloslav Bláha po měšťance nastoupil na dvouleté studium obchodní školy. V posledním ročníku si ho vybral obchodní zástupce pražírny kávy a burských oříšků firmy Krejcar Jevíčko a zaměstnal ho jako pomocného účetního. Bláha místo přijal s podmínkou

Rodiče Jan a Žofie Bláhovi.

Rodný domek ve Svitávce.

volné soboty. Káva a oříšky za války nebyly, firma se zabývala skupováním, skladováním a prodejem brambor a obilovin.

Po práci vedl se spolubydlicími katolíky a evangelíkem dlouhé diskuse: „Musel jsem o tom více přemýšlet. Takže právě tyto diskuse mě přivedly ke křtu,“ vysvětluje.

Na konci války prožil několik týdnů na nucených pracích, kopal protitankové zákopy nedaleko fronty.

Miloslav Bláha se spolu se svými dvěma mladšími sestrami nechal pokřtít v Brně v devatenácti letech. Datum si pamatuje přesně: 12. ledna 1946.

Jáchymovský pracovní tábor Eliáš. Tato cesta vedla na šachtu a jezdila po ní auta s uranem nebo po ní chodili ozbrojení bachaři. Vězni chodili koridorem vpravo od cesty.

Uranové doly. Kříž na památku vězňů. Stojí blízko bývalého vchodu do šachty, kde stávala strážnice bachařů.

Bývalá úprava rud – jediné, co v Jáchymově zbylo na památku dřiny a utrpení vězňů.

Stát se kazatelem

Krátce po válce z firmy Krejcar odešel. Měl plán – podnikat s rodiči. Otec obchodoval s galanterií, hračkami a textilem. Miloslav, už poměrně zkušený obchodník a účetní, úspěšně rozjžděl rodinnou firmu. Měli stánek, časem pořídili auto, zakládal si na širokém sortimentu panenek. A dařilo se.

V roce 1947 se Miloslav Bláha rozhodl pro práci duchovního. Nastoupil na tříleté studium na nově otevřeném adventistickém semináři v Praze-Krči do Školy biblických nauk. Po absolvování se stal kazatelem v ně-

kolika východočeských sborech a zanedlouho se odstěhoval do Pardubic.

V roce 1952 úřady administrativně zakázaly činnost církve adventistů a veškerý majetek církve zabavily. Mezi propuštěnými byl i kazatel Bláha, který musel „dobrovolně“ podepsat, že končí. Nastoupil v Pardubicích do Tesly do oddělení elektroúdržby.

V sobotu fírat nebudu

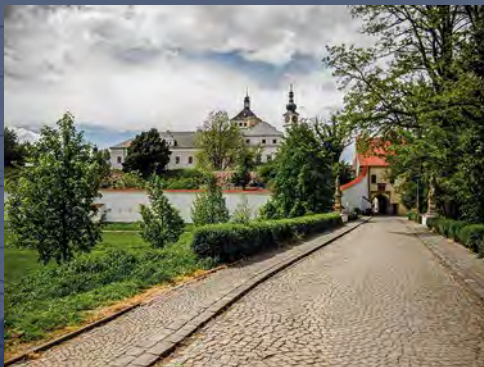
Na konci roku 1952 Miloslav narukoval spolu s faráři, řeholníky a bohoslovci z různých křesťanských církví na vojnu k PTP k tzv. farářské rotě. Povolávací rozkaz dostal na Štědrý den. Miloslav vykonával pracovní činnost při výstavbě letišť. Navíc s dalšími zametal letiště, kopal, vyklízel, stěhoval a budoval vojenské ubytovny v Českých Budějovicích, Pardubicích a dalších městech. Klášter a kostel v Rajhradě změnili ve sklady.

Po osmnácti měsících, během kterých si pokaždé na veliteli vyjednal volnou sobotu s tím, že si směnu odpracoval v neděli, ho s četou duchovních odveleli do Ostravy na práci do dolů. A tady nastaly se sobotou problémy, přestože se s naddůlním dohodl, že v sobotu nastoupí na noční směnu, tedy po západu slunce.

Podle dohody zůstal na cimře, kde ho objevil poddůstojník. Zavedl ho k veliteli, který se rozeřval, že tohle nepřípadá v úvahu, aby za něj ostatní pracovali. Vydal rozkaz, že má jít na dvůr, kde bude vykonávat pořadové cvičení. Podporučík si sedl na stoličku na dvoře a vydával rozkazy: vpravo v bok, vlevo v bok, na místě pochodem vchod... Bláha se ani nehnul.

„Nebyl by to hřích, kdybych cvičil, ale já přece věděl, o co jim jde! Nemohl jsem. Ten podporučík mi říkal: ‚Člověče, co mám s vámi dělat?!‘ Odpověděl jsem mu, že to není moje věc, že on dostal rozkaz, tak ať se podle toho zařídí,“ vypráví Bláha, na kterého velitel po tomto incidentu podal trestní oznámení.

Za neuposlechnutí rozkazu byl vojenským soudem odsouzen na rok do vězení v Brně na Špilberku. Po čtyřech měsících, v květnu 1953, ho propustili na amnestii, kterou vyhlásil prezident Zápotocký po smrti K. Gottwalda.

V době, kdy nemohl vykonávat službu kazatele, pracoval také jako zahradník na zámku v Pardubicích.

Velkým koníčkem je i nyní práce na zahradě.

Při kázání v modlitebně v Pardubicích.

Znovu do vězení

Po propuštění sedl na vlak a jel domů do Pardubic za svojí ženou a malým synkem. Na vojenské správě se dozvěděl, že se má okamžitě hlásit na útvaru v Orlové. Doma ani nepřespál. Přidělili ho do trestní rotý PTP na důl v Horní Suché. A vše se opakovalo. V sobotu Miloslav odmítl nastoupit na směnu. „Máte jít za velitelem,“ oznámil mu velící podporučík.

Od velitele dostal rozkaz nastoupit neprodleně na šachtu. „Nemohu.“ Těmito slovy odmítl vykonání rozkazu. Velící podporučík dostal příkaz odvést Bláhu do vězení. Soud mu tentokrát vyměřil šestiletý trest a ztrátu občanských práv. Miloslava Bláhu eskortovali na jáchymovský uranový lágr Eliáš, kde strávil tři roky a následně půl roku na Mírově.

Domů se vrátil s podlomeným zdravím – špatně hojícím se vředem na noze, krvácejícími hemeroidy, s vyhrézlou plotýnkou, podvyživený a celkově zesláblý. V Pardubicích přesto nesehnal jiné místo než mezi opáči. Jako dělník se živil do roku 1968, kdy se znovu stal kazatelem Církve adventistů sedmého dne. Sloužil a pomáhal až do chví-

Manželka Jarmila, která mne věrně provázela životem a byla oporou ve chvílích nejtěžších.

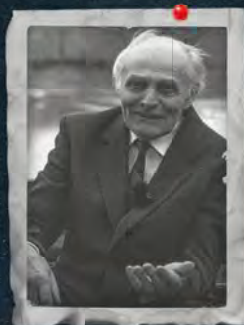
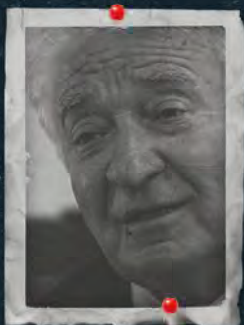
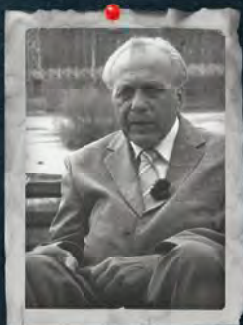
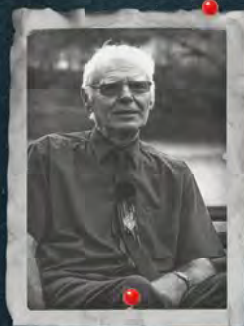
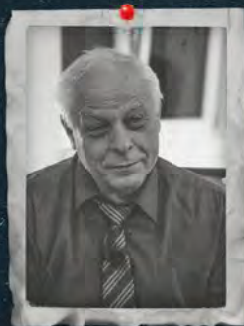
le, kdy odešel na zasloužený odpočinek. Ale i v důchodu kázal a stále příležitostně slouží. Dodnes žije v Pardubicích.

I nyní, v devadesáti čtyřech letech, si za svou biblickou vírou pevně stojí. Stále Boha uctívá při sobotních bohoslužbách. Dnes už ho za jeho víru a náboženské přesvědčení nikdo netrestá. Z období nesvobody mu zůstala jen vzpomínka a velké přání, aby se již nikdy podobná doba neopakovala.

Podle materiálů pro rozhlasový pořad Příběhy 20. století (Český rozhlas Plus) zpracoval Vítězslav Chán.

O SVOBODU

MUSELI BOJOVAT

„Člověk prostě není Bůh
a hra na něj se mu krutě mstí.“

Václav Havel

Sledujte dokument
1952
o pronásledování
Církve adventistů
sedmého dne

www.bit.ly/1952-CASD

Poslechněte si
Vzpomínky
politicky
perzekvovaných
členů CASD

www.bit.ly/vzpominky-CASD

SLOVO o svobodě SLOVA

Svoboda není jen prázdný pojem. Má svůj obsah i kontext. Co tento pojem znamená z pohledu právníka? Jak se na svobodu dívá ten, kdo denně o svobodě (a nesvobodě) druhých přemýšlí? Kdy je třeba svobodu chránit, a kdy je třeba ji naopak omezit? Právě nad tím se zamýšlí právník, pedagog a teolog Martin Turčan.

Očima práva je možné popsat svobodu jako prostor jednat (anebo nejednat) bez hrozby právního postihu. Svoboda je tedy legální oprávnění zachovat se podle vlastního uvážení. Synonymem svobod jsou práva. V ústavní sféře mluvíme zvláště o lidských právech a svobodách. Poslední desetiletí jsou časem nárůstu lidско-právní rétoriky a pojem lidských práv se v západním civilizačním okruhu stal jakýmsi symbolem pro dobro a spravedlnost. Pouze některá z našich práv však mají dnes absolutní charakter (tj. musí být vždy bezesbýtku respektována; typickým příkladem je právo nebýt mučen, které nezná výjimku). Mnohá lidská práva jsou naopak relativní. Naše uvážení toho, jak se v životě zachováváme, na sebe pochopitelně nejednou narážejí a naše práva se dostávají do vzájemného střetu (například svoboda slova může narážet na právo na ochranu cti, právo na informace může být v rozporu s právem na soukromí apod.). Jedno z nich musí proto v dané situaci ustoupit. O tom, které to bude, rozhodují tzv. testy proporcionality, které jsou snahou o spravedlivé uplatnění známé poučky, že moje svoboda končí tam, kde začíná svoboda toho druhého, přičemž jedním z cílů této poučky je uplatňovat co největší míru svobody jako takové.

Cítíme se v dnešní době svobodní? Covid nám všem zavařil a my se ptáme, jak to bude se svobodou dál. Co se v budoucnosti stane s naší svobodou shromažďování, svobodou podnikání nebo s právem na soukromí, které koronakrizе určitým způsobem zasáhla (není třeba zvlášť připomínat zrušení kulturních a náboženských akcí, zavřené obchody, monitorování pohybu osob pro

střednictvím mobilních telefonů apod.)? Zvláštním tématem je dnes svoboda slova (svoboda projevu), která představuje základ svobodné společnosti vůbec. V době informační exploze spojené s množstvím hoaxů, fake news, stejně jako s nebývalým šířením nejrozumnějších osobních názorů, a to nejen pochval, ale i verbálních útoků až nenávistných projevů, vyvstává otázka, zda se má všechno tolerovat, a čemu je třeba (i právními prostředky) zamezit.

Společnost se radikalizuje a doby krizí radikalizaci jen napomáhají. Jak je známo, po smrti Georga Floydа v roce 2020 se anglo-americký svět znovu otrásl v napětí kolem tématu rasismu a potřeby ochrany marginalizovaných skupin. Jde o téma, o kterém se již mluví delší čas, přičemž zvýšená citlivost vůči nenávistnému či politicky nekořektnímu projevu mnohé těší, zatímco jiné

naopak znervózňuje. Podobné to začíná být i u nás. Zatímco radikální nacionalisté (a nejen oni) si nejednou neberou servítky, různí progresivně uvažující lidé tlačí na společenské i právní opatření na ochranu „korektního vyjadřování“.

Multikulturalismus spojený s migrační krizí tyto problémy v Evropě jen zintenzivňuje. O čem všem by mělo být dovoleno mluvit, a kde by měly být hranice státní moci, pokud jde o hranice svobody slova? Je zdravé uznávat cosi jako „právo nebýt uražen“, anebo naopak „právo urážet“? Co všechno je možné označit za nenávistný projev a jak moc je třeba tláčit na politicky korektní jazyk? Tyto a podobné otázky jsou dnes rozhodně aktuální a v závislosti na závažnosti budoucích krizí může jejich naléhavost jen vzrůst. Pokud platí, že budoucnost svobody jako takové je v podstatné míře podmíněná budoucností svobody slova, máme nad čím přemýšlet.

Pro skutečné křesťanství měla svoboda slova vždy zásadní důležitost. V křesťanství

hraje zásadní roli Boží slovo, které si hledá cestu k otevřeným uším, myslím a srdcím. V určitém smyslu je velmi „inkluzivní“ (zve každého), ale v jistém smyslu je velmi „exkluzivní“ (v principu je tou jedinou cestou k věčnému životu, ať už je to se spásou jinověrců či nevěrců jakkoliv). Inkluzivnost se dnes samozřejmě nosí (aspoň v těch „kulturnějších“ kruzích). Exkluzivnost názoru se naopak nejednou označuje jako „radikalismus“ a právě radikalismu se dnes mnozí inteligentní a citliví lidé obávají. Jenže tvrzení, že Kristus je „jediná Cesta“, není radikalismem ve smyslu nenávisti a násilí. Exkluzivnost cesty k Bohu prostřednictvím Krista je jednoduše otázkou radikální pravdy o lásce a věčném životě, kterou je možné přijmout, anebo odmítnout. Opravdové svobody nelze dosáhnout smazáním rozdílů mezi nároky různých světových názorů, ale jejich pochopením a svobodnou volbou mezi nimi.

Pokud je tedy v dnešním světě někdo, kdo by měl varovně zvedat prst a vybízet

POKUD JE
V DNEŠNÍM SVĚTĚ
NĚKDO, KDO BY MĚL
VAROVNĚ ZVEDAT
PRST A VYBÍZET
K OCHRANĚ
SVOBODY SLOVA,
JSOU TO KŘEŠŤANÉ.

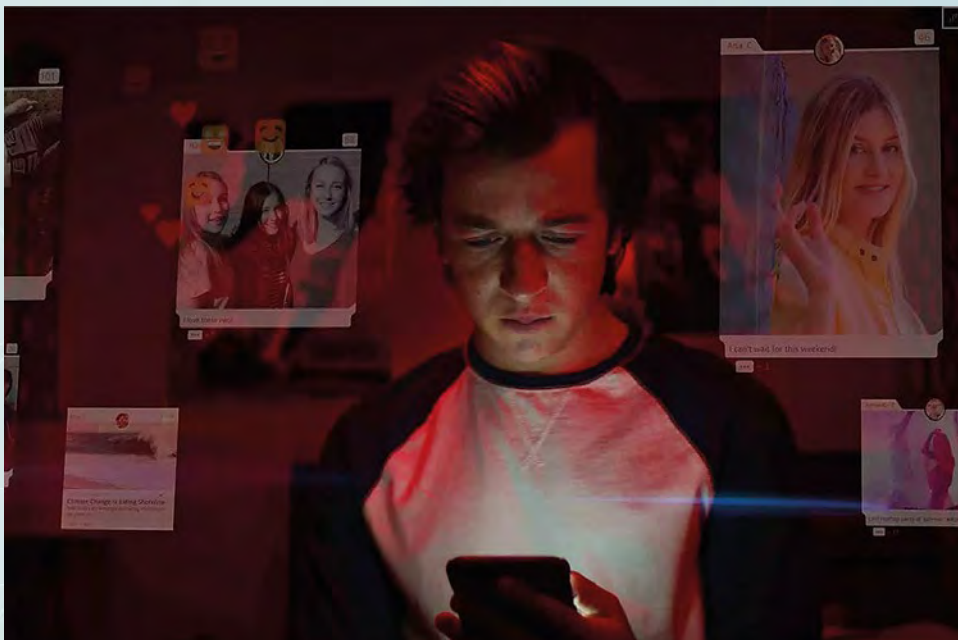
k ochraně svobody slova, jsou to křesťané. Přeceňování významu pocitu nedotknutelnosti jednotlivců či skupin a snaha o pokoj a lásku na zemi za cenu opuštění hledání pravdy jsou nebezpečným fenoménem, který se nám může v budoucnu vymstít. My křesťané však zároveň potřebujeme jít příkladem jako ti, jejichž řeč je ohleduplná, povzbudivá a laskavá. Skutečné tlumení napětí a společenské radikalizace je přece víc zále-

žitostí lidského charakteru než státního zákona. Argument, že zákon ovlivňuje společenskou atmosféru a nepřímo i budování charakteru lidí, má samozřejmě něco do sebe, ale míra jeho zneužitelnosti není malá (jak o tom, koneckonců, svědčí i dějiny). Znamená to, že zkušenost, rozum a opatrnost se potřebují setkat, aby osvětlily naši cestu, po které jako společnost či lidstvo aktuálně kráčíme.

Takže – očima práva je svoboda slova možností projevit svůj názor bez hrozby právního postihu. Chceme, aby byla co nejširší? Já určitě ano. Zároveň ji ale chci využívat tím správným způsobem, který bude pro druhé přínosný a který také (podle možnosti) díky slušnosti a laskavosti sebere vítr z plachet případným snahám o její legislativní či právně-aplikační omezení. Zda půjde jen o zbožné přání anebo o cosi víc, sice nezávisí výlučně na mně a na vás, svoji roli v tom ale rozhodně hrajeme. Jen se jí co nejlépe zhostit!

Doc. JUDr. Mgr. Martin Turčan, PhD – autor je docentem na Katedře teorie práva a filozofie práva Právnické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě a učitelem etiky na Adventistickém teologickém institutu v ČR. S manželkou Betty a synem Brunem žije v Bratislavě.

Sociální dilema

KDE SE STALA

CHYBA?

Tomáš Kábrt

„Pokud za produkt neplatíte, produktem jste vy,“ říká do kamery Tristan Harris, bývalý vývojář nadnárodní internetové společnosti Google v celovečerním dokumentárním filmu o odvrácené tváři tak zvaných sociálních sítí – Sociální dilema.

Jedinečný autorský snímek sedmatřicetiletého newyorského režiséra a scénáristy Jeffa Orlowského, dostupný nyní i na české mutaci internetové televize Netflix, umožňuje divákům pohlédnout do očí a částečně snad i do srdcí tvůrců masově rozšířených webových a mobilních aplikací jako Facebook, Twitter, Google, YouTube, Instagram, What's App, Snapchat, Tik Tok, Uber nebo Pinterest. Bývalým klíčovým manažerům těchto technologických obrů podle jejich rozpačitých filmových výpovědí připadá, že síťové algoritmy se vymkly lidské kontrole. „Byli jsme naivní, tyto věci si začaly žít vlastním životem. A to, jak se dnes používají, se liší od toho, co jsme původně čekali,“ shrnuje Tim Kendall, bývalý ředitel pro monetizaci ve Facebooku a ex-prezidentu Pinterestu.

Sociální sítě podle svých tvůrců vytvořily i řadu velmi prospěšných věcí – sjednotily rodiny, našly dárce orgánů, jejich prostřednictvím se ve světě uskutečnila řada smysluplných systémových změn. Stejně jsou ale také masivně zneužívány – k zasévání pomluv a nenávisti, rasismu, šikany, násilí, k stále vyhrcovanější polarizaci lidské společnosti, a to v místním i globálním měřítku. Podle Tristana Harrise, který po odchodu z Google založil s přáteli „technologicky oponentní“ Centrum pro humánní technologie, mají sociální sítě nabízející „intenzivní kontakt s přáteli“ ve skutečnosti tři společné základní cíle: 1. **vysokou interakci** – abychom nepřestávali „scrollovat“ a „klikat“, 2. **růst** – abychom se na síť pořád vraceli a zvali přátele a oni zase svoje přátele, 3. **reklamu** – aby síť během toho všeho vydělala co nejvíce na reklamě a prodeji zboží a služeb. „Společnosti by proto dnes mělo jít především o to, aby tyto technologie byly méně

návykové,“ zdůrazňuje Harris. Podle něho se totiž nakonec sociální sítě nejvíce soustřeďují na nevybíravě tvrdou soutěž o naši pozornost. Za každou cenu.

Počítačový vědec Jaron Lanier, zakladatel VPL Research, vůdčí společnosti ve výzkumu aplikací virtuální reality, k tomu ve filmu uvádí: „Jde o postupné, mírné, nepatrné změny našeho chování a vnímání. To je skutečný produkt sociálních sítí: změnit, co děláte, jak myslíte, kým jste, měnit takhle celý svět – manipulovat ho, a to na hlubší úrovni vědomí, směrem k psychické závislosti.“ To vše se, podle něho, děje stále více mimo lidskou kontrolu, nemilosrdnými procesy neustále se zdokonalující umělé inteligence stále výkonnějších a stále propojenějších strojů.

**SOCIÁLNÍ SÍTĚ
SE NEJVÍCE
SOUSTŘEĐUJÍ
NA NEVYBÍRAVĚ
TVRDOU SOUTĚŽ
O NAŠI POZORNOST.
ZA KAŽDOU CENU.**

Závislosti na sociálních sítích podléhá zejména děti a mladí lidé. Psychologicky zpracované technologie je izolují od skutečného světa a života do virtuálních tzv. bublin stejně smýšlejících známých, účelově filtrovaných informací, podnětů a sebestředně pokřiveného obrazu skutečnosti. Tomu pak oběť podřizuje celý svůj život. „Často například chtějí plastiku obličeje, aby

se podobali svým upraveným selfie na síti,“ uvádí další protagonista dokumentu, sociální psycholog Jonathan Haidt. Podle něho dochází žel v souvislosti se vznikem a rozvojem sociálních sítí k prokazatelnému nárůstu četnosti případů deprese a úzkosti u teenagerů, sebepoškozování i sebevražd. „Jde o první generaci, která vyrůstá se sociálními sítěmi od základní školy, její nutkavé sepětí s těmito aplikacemi bývá označováno jako ‚digitální dudlík‘.“

On-line se stalo hlavně mezi mladými lidmi primárním spojením. V případě sociálních sítí je v něm vždy přítomná manipulace skryté třetí strany (technologických firem), která spojení zprostředkovává a promyšleně aktivně ovlivňuje. „Vznikla celá globální generace, jejíž komunikace a kultura je založena na manipulaci. Podvod a úskok se stal středem všeho, co děláme,“ vysvětluje ve filmu Jaron Lanier. „Namísto hardwaru a softwaru se v posledních deseti letech

stali hlavním zbožím počítačových vývojových obrů v Silicon Valley samotní uživatelé jejich aplikací,“ přiznává ve snímku Roger McNamee, investor společnosti Facebook. Zadavatelům reklamy sítě ve velkém prodávají komplexní, neustále zpřesňované soubory osobních dat, preferencí a předpokládaných rozhodnutí svých uživatelů. „Algoritmy z tak zvaných velkých dat vytvářejí individuální modely, které přesně předpovídají, co uděláte, co budete chtít vidět, slyšet, koupit, a samy vás k tomu sofistikovaně usměrňují a přesvědčují,“ potvrzují ve filmu bývalí operační manažeři sítě Twitter a Facebook Jeff Seibert a Sandy Parakilas.

V dokumentu Sociální dilema se objeví i Sean Parker, bývalý prezident společnosti Facebook. „Jde o zneužívání lidského sklonu k ovlivnitelnosti a závislosti, zranitelnosti lidské psychiky, její využívání proti lidem. Uvědomovali jsme si to, a přesto jsme

to udělali," konstatuje Parker. Emeritní profesorka Harvard Business School Shoshana Zuboff nazvala tuto situaci zpeněžování osobních dat termínem „kapitalismus dohledu“.

I sami tvůrci těchto sofistikovaných algoritmů ve snímku přiznávají, že jim paradoxně sami podléhají a musejí se utkávat se závislostí. Oč bezbrannější jsou proti jejich působení děti a mladí lidé – podléhají jim velmi rychle a zcela. „Přitom jde jen o pocity, které rychle pomíjejí; za nimi je jen prázdnota působící při každém pokusu o návrat do reálného života ještě šedivěji a prázdněji než předtím. To vede k nutkavé potřebě aktivního zapojení znovu a znovu. Strojové algoritmy přitom u těchto uživatelů postupně mění jejich vnímání druhých i sebe samých ke svému nelidskému, mechanickému obrazu,“ vysvětluje divákům doktorka Anna Lembke, ředitelka katedry medicíny závislosti na lékařské fakultě Stanford University. Podle Randyho Fernanda, bývalého produktového manažera firmy Nvidia, „nejnebezpečnější na sociálních sítích je to, že je řídí technologie, které se neustále exponenciálně zlepšují a zdokonalují. Jen výkonnost počítačů se od jejich vzniku zvýšila bilionkrát, zatímco lidský mozek zůstává stále stejný, nemůže prostě s technologiemi držet krok a zvládnout je. Už neřídíme my je, ale více ony ovládají nás.“ Tristan Harris z Centra pro humánní technologie to formuluje takto: „Technologie nepřekonaly naši inteligenci, ale ovládly naše slabosti. Následky jsou závislost, polarizace, radikalizace, permanentní rozhořčení, marnivost – společností skrz naskrz prorůstající manipulativní ‚individuální realita‘ každému na míru, pro každého jiná, mimo objektivní skutečnost, tedy lež.“

ALGORITMY Z TAK ZVANÝCH VELKÝCH DAT VYTVÁŘEJÍ INDIVIDUÁLNÍ MODEL, KTERÉ PŘESNĚ PŘEDPOVÍDAJÍ, CO UDĚLÁTE, CO BUDETE CHTÍT VIDĚT, SLYŠET, KOUPI, A SAMY VÁS K TOMU SOFISTIKOVANĚ USMĚRŇUJÍ A PŘESVĚDČUJÍ.

Polarizaci všech proti všem strojové algoritmy podporují, protože konflikty jednoduše zvyšují sledovanost. Podobně podporují falešné zprávy, protože na ně reagují uživatelé šestkrát více než na pravdivé. To se ukazuje jako zvláště nebezpečné v krizích, kdy je třeba se ve společnosti sjednotit k pravdivé reflexi skutečnosti a řešení skutečných problémů, jako jsou například viróvá pandemie nebo rozhodování o budoucnosti a vládě své země ve volbách.

Týká se to i krize duchovní. Jak podle Bible konstatoval již před dvěma tisíci lety Ježíš Kristus, bez poznání pravdy není možná svoboda. Obavy protagonistů Orlowského filmu z dalšího vývoje jsou velké – umělé vystupňování polarizace až do občanských válek, zničení civilizace umíněnou nevědomostí, znehodnocení světových demokracií

v bizarní autokracie, zničení globální ekonomiky. Velké technologické firmy situaci podle nich změnit nemohou, musí svými algoritmy vydělávat na svůj nákladný provoz a finančně uspokojovat své investory. Možnou brzdou jsou regulace zvažované vládami rozvinutých zemí – zdanění digitální ekonomiky, daň ze shromažďování a zpracování dat, další zpřísnování ochrany osobního elektronického soukromí, podstatně důležitější preventivní ochrana dětí a mládeže před digitálními závislostmi, ochrana svobody a demokracie v sociálních sítích.

Individuálně odborníci v tomto a podobných snímcích doporučují úplně vyloučit sociální sítě ze života dětí do 16 let, hovořit s mladými lidmi o čase stráveném u zařízení, společně dohodnout rozumný časový limit a dodržovat ho, vypnout na svých profilech a zařízeních všechna upozornění, po použití se ze sítě odhlásit, od určitého času večer vypnout i všechna zařízení a žít společně rodinným životem, nenásledovat algoritmy doporučená videa a odkazy, vybírat

si zásadně sám, důkladně ověřovat zdroje, vše, co působí na emoce, brát jako manipulaci, sledovat lidi a názory, se kterými nesouhlasíte, věcně je konfrontovat a nechat se konfrontovat. A samozřejmě věnovat čas budování vlastního kritického myšlení, hodnotným knihám, setkáním, vlastním úvahami o skutečně důležitých otázkách života, nebát se ticha, rozjímání, modlitby. Když se cítíme osamělí, vyhledejme osobně své partnery, příbuzné, přátele, povídejme si a podnikněme něco spolu.

Celovečerní dokumentární film Sociální dilema představil široké veřejnosti problémy, které se dosud řešily spíše v neveřejných akademických debatách. Snímek v této své snaze poněkud zjednodušuje člověka na pasivního jedince, loutku závislou na systému pocitových dopaminových odměn. Zbývá proto ptát se i na prvotní důvody našeho nutkavého chování na sociálních sítích – proč jim tak snadno podléháme, proč někdy sdílíme tak příšerné věci, proč se neustále napadáme. Není už v nás samotných a ve společnosti něco špatné?

Tomáš Kábrt je publicista, od 80. let působil v ilegálním tzv. samizdatu, po demokratickém převratu v novinách Deník a MF DNES, v současné době publikuje opět nezávisle a zabývá se mediálním poradenstvím a zprostředkováním. Studoval také sociální práci a teologii.

Josef Formánek

Žiji obyčejný život

a jsem za to vděčný

Spisovatel Josef Formánek je reportér, redaktor, cestovatel a také jeden z nejúspěšnějších českých spisovatelů. Založil magazín Koktejl. Procestoval mnoho zemí a žil například s domorodci na ostrově Siberut v Indonésii. Dnes bydlí na samotě v Českém středohoří a připravuje filmová zpracování svých knih. Jeho zatím poslední knihou je Kniha o tichu.

Jste autor časopisu, dobrodruh, autor knih. Zpravidla býváte nazýván cestovatelem nebo také sběratelem a vypravěčem životních příběhů. Jak byste označil sám sebe Vy?

Nevím, ale tím, že sbírám příběhy, neberu na lehkou váhu setkání s nikým. Vede mě to k uvědomění, že každý lidský život je naprosto jedinečný. I když třeba mluvím s řemeslníkem, něco po něm chci, tak se ho určitě během jeho práce zeptám, kdo je, jestli mně může v kostce vyprávět svůj příběh. A většinou ho vypráví a ještě se mě zeptá na ten můj. V každém životním příběhu je něco silného, co lidi nějak spojuje. Ale někdy je spojí pouze to, že se vzájemně podělí o své životy. A vlastně si říkám, že je fajn být na první dobrou na ostatní laskavý. Protože každý životní příběh mě nějak zaujme nebo dojme. Jakmile člověka aspoň trochu poznáte, tak znovu a znovu vidíte, že každý si v sobě nese nějakou bolest, něco nevyřešeného...

Na Vašem příběhu mě zaujal jakýsi zážrak, o kterém jste už několikrát mluvil nebo ho popisoval. Předcházelo mu něco? Něco, co jste třeba dříve nevnímal, ale došlo Vám to až posléze?

Bylo to asi rok a půl poté, co jsem byl v léčebně a přestal pít. Rozhodl jsem se dělat i jiné věci, jak se dělat mají. V léčebně jsem pochopil, že za všechno, co jsem si prožil, si můžu sám, za veškerou radost i veškerou bolest. Právě zde jsem získal přesvědčení, že můžu i při jiných činnostech začít žít správně.

JAKMILE ČLOVĚKA
POZNÁTE, TAK
VIDÍTE, ŽE SI TÉMĚŘ
KAŽDÝ V SOBĚ
NESE NĚJAKOU
BOLEST, NĚCO
NEVYŘEŠENÉHO.
A PROTO JE DOBRĚ
BÝT NA DRUHÉ
LASKAVÝ.

Když mně bylo 23 let, založil jsem magazin Koktejl, ve kterém časem pracovalo až 60 lidí. Měl jsem dojem, že to musím pořád hnát nějak dopředu, a často jsem i měl pocit, že mi něco utíká, a přitom jsem byl velmi rychlý a energický, prostě cholerik. A první proměna přišla, když jsem si řekl, že si chci říkat pravdu o sobě i o ostatních lidech, neříkat ani malé lži a snažit se být pravdivý k sobě i ostatním. A to byl takový první zlom. A pak přišla ta osudná noc, ve které jsem prožil asi největší přerod v mém životě. Není to však moje zásluha – prostě se něco ve mně zlomilo.

Tu noc jsem zažil několik zvláštních věcí. Šel jsem nočním městem a stále se modlil: „Prosím, zjev se mi, abych věděl, že jsem se nezbláznil.“ Tu noc jsem třeba kolem sebe viděl světlo. Díval jsem se nahoru, odkud to je, jestli to není světlo z pouliční lampy. Ne-

bylo, ani z jiného zdroje, ale ten kruh světla na zemi šel pořád se mnou. Během modlitby jsem uslyšel ránu a zaúpění člověka, bylo to o kus dál na křižovatce. A viděl jsem, jak odjíždí auto a někdo tam zůstal ležet. Tak jsem tam doběhl. Na zemi ležel nějaký bezdomovec a já jsem mu říkal: „Bratříčku, co se ti stalo?“ A on mně odpověděl, že ho srazil nějaký grázl. Tak jsem mu říkal, že musíme do nemocnice. On, že ne. Ptal jsem se ho, jestli pro něj můžu něco udělat. On, ať mu koupím nějaký piva. Tak jsem mu říkal: „Hele bratříčku, to nedělej, já jsem na alkohol skoro umřel.“ A on mně říká: „Co mi to tady vykládáš, co mě poučuješ, já byl úspěšnej sportovec, měl jsem firmu, rodinu, byt, auta, všechno – a o všechno jsem přišel kvůli chlástu.“

V té chvíli se ten chlap přestal potácet a mluvit opile. Najednou se postavil rovně, měl vyrovnanou tvář, snad se mu vyhladily všechny vrásky, které předtím měl, a úplně jiným, klidným hlasem řekl: „Na co ses to chtěl zeptat z očí do očí, Josefe?“ A já si byl jistý, že na mě ústy toho bezdomovce mluví Bůh. Zalily se mi oči slzami a říkal jsem mu: „Děkuji za všechno. Děkuji za všechno.“ A on mně pak řekl: „Už mě nikdy neuvidíš, ale dobře poslouchej ostatní lidi, někdy mluvím jejich ústy.“

V jeho očích jsem viděl, co nikde jinde – tolik laskavosti, moudrosti, klidu, pochopení – ani to neumím popsat...

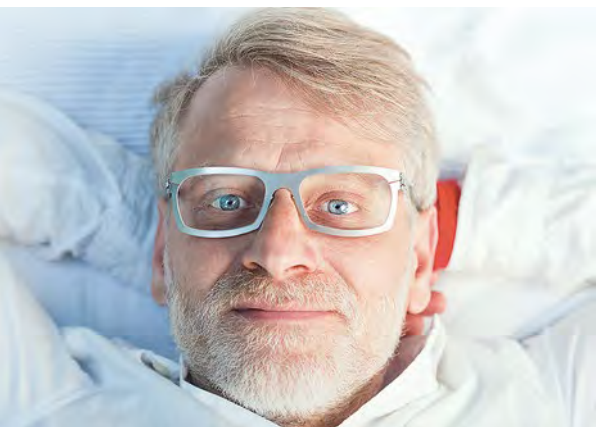
Jak to ale dořekl, tak z něj byl zase ten stejný bezdomovec, co předtím. Vrásčitý, opile se kolébající, nabručený, ten, co chtěl, ať mu koupím pivo.

Najdou se lidé, kteří Vám tento zážitek, Vaši zkušenost s Bohem, zpochybňují?

Ne. Na svých autorských čteních, pokud na to dojde řada, tak o tom mluvím. S žádnými negativními ohlasy jsem se zatím nesešel, ale na setkání to nikomu nevykládám... Nemám potřebu to lidem vnucovat. Když se někdo zeptá, tak se snažím odpovědět... Ale asi už nemám úplně potřebu o tom nějak mluvit do rádií a podobně. Vlastně je to nepřenosná zkušenost. Do té doby, když se mě někdo ptal na vyznání, tak jsem říkal, že jsem ateista... Od té noci vím, že existuje Bůh. Je zvláštní, že jsem v tu dobu zažíval to nejnáročnější období ve svém životě... A zároveň jsem po té osudné noci seděl a bylo mi nádherně, nic jsem nepotřeboval, cítil jsem se absolutně šťastný a svobodný...

Ve svém posledním díle: „Kniha o tichu“ jste psal o pravidle pěti prstů. Byla to jen nějaká životní etapa, nebo se stále držíte stejných pěti principů?

Když jedu třeba na nějaké jednání, tak se vždycky podívám na pět prstů a připomenu si, že budu pokorný, laskavý, čistý, klidný a mírný. Kdysi jsem si to říkal každé ráno, když jsem vyšel z domu, ale i teď si to docela často připomínám.

Nyní mám takový silný pocit, že bych měl věci nechat plynout, abych se Bohu nepletl do práce. Není vůbec špatné někdy po lidech nic nechtít a prostě jenom tak být. Třeba si lehnu a medituji – netvořím žádné hodnoty a jenom tak jsem. Dřív jsem si vyčetl, když jsem nic nedělal; měl jsem pocit, že nežiji. Teď jsem rád, že žiji takový klidný a pomalejší život. Díky tomu jsem mohl na konci života doprovodit mého tatínka, měl jsem čas za ním jezdit. Snažil jsem se mu být společníkem a třeba mu namasírovat záda. Mohl jsem to tak dělat, protože žiji pomalejší život. Nebo mně třeba zavolá dcera. Dřív bych jí možná řekl, že nemám čas. Teď si ten čas na ni prostě udělám. Co je důležitějšího než tady být pro naše blízké?

Co tedy nyní udává ve Vašem životě směr a smysl?

Já už nemám, Tomáši, žádná očekávání. Nepředstavuji si ani, jak by měl můj život vypadat. Víím, že mám tehdy a tehdy jet na autorské čtení nebo že s režisérem Danem Svátkem v září začneme natáčet film Dvě slova jako klíč – podle mé předposlední knihy. Už si sám nepředstavuji, čeho bych měl dosáhnout, co bych si měl koupit. Plním si teď přání a stavím si saunu. Ale nemám žádné jiné materiální sny, že bych si chtěl kupovat auta, domy, jachty nebo být slavnější spisovatel. Uvědomuji si, že ta moje „sláva“ je milá, ale to je všechno. Žiji jeden z obyčejných životů a jsem za to vděčný. Víím, že dneska už nic nemusím, že si sednu u kámen a dám si něco dobrého ke kávě. Nekoukám se dál, ale přesto mně ten život přináší tiché uspokojení a zajímavá setkání, třeba jako teď s Vámi.

Ani se už nevztekám, když něco nevyjde. Často si vzpomenu na Boha. Promluvil na mě ústy bezdomovce, ale já si ho vlastně ni-

jak nepředstavuji... On je pro mě největší tajemství vesmíru. Je to něco nad námi, snažím se ho vidět v každém a všude a usmívám se; vím, že ho miluji. Jsem okouzlený okolním světem, dojíímá mě a je zároveň uklidňující vědět, že tady je i On. Vlastně, kdyby tady nebyl, tak by to bylo smutný. Mně to celé dává smysl, logiku... Je okouzlující ho těšit, když nás On těší třeba tou všudypřítomnou okolní krásou.

Napadá mě, co si myslíte o výroku: „Svoboda člověka není v tom, že dělá, co chce, ale že nedělá, co nechce“. Definiujete si svobodu nějak jinak?

Objevil jsem kouzlo toho, říci sám sobě ne. Třeba miluji slaný karamel. Podle mě to není normální, ale já ten kelímek sním na posezení. Takže jsem to ženě zakázal kupovat. A zjistil jsem, že je obrovské kouzlo, říct sám sobě ne. Když člověk něco chce, třeba si pro sebe řekne: „A tak, nikdo to neuvidí.“ I tak si chci říct: „Ne.“ Jsem přesvědčen, že tam hluboko ve mně nebo ve Vás je Bůh, to naše nejzazší já, to, co umí říct to: „Ne.“

Od manželky jsem nedávno zase dostal slaný karamel. Asi chce, ať trochu ztloustnu, a já jsem si ho takhle jedl a pak jsem si řekl: „Ne.“ A měl jsem takový nádherný pocit, že jsem se dokázal ovládnout. K těm pěti prstům mě teď napadá, že bych ještě přidal sebeovládání, i když to je vlastně obsaženo ve slově čistota. Pokora, laskavost, čistota, klid, mír a sebeovládání. Myslím si, že s těmito vlastnostmi lze prožít život skutečně pokojně. A se vztyčenou hlavou. Rozhodně jinak a líp, než jak jsem žil v době, kdy jsem ještě pil a žil celkově dost složitý život.

Závěrem mě ještě napadá jedna otázka. Když Boží milost zasáhla a ovlivňuje Vás, myslíte, že ovlivňuje i Vaše blízké? Třeba Vaši ženu, Vaši rodinu?

Manželka je velice klidná a vyrovnaná bytost a je to pro mě dar, že mohu život prožít vedle ní. A říkal jsem jí, že máme úžas-

né děti. Těžce se mně o tom mluví, ale je dar, že mám kolem sebe lidi, které mám rád, že mám doma pohodu, klid, že mám hezký vztah s bratrem, spoustu kamarádů a přátel. Že jsme na sebe všichni milí a můžeme jenom děkovat. Třeba tatínka, než odešel, jsem naučil se modlit. Říkal jsem mu, že nejkratší modlitba je říct: „Děkuji.“ A říkal jsem mu taky: „Tatínku, nemáš žádné bolesti, jsi tady místo pár týdnů, jak ti původně říkala doktorka, už dva a půl roku. I za to můžeš poděkovat...“ Než odešel, tak ho do poslední chvíle maminka držela za ruku. V okamžiku smrti zůstal tátovi na tváři úsměv. Vlastně nám to loučení ulehčil, protože odcházel s úsměvem. Člověk může na mnoho věcí nadávat a vždy si určitě najde něco, s čím může být nespokojený. Ale může také najít věci, za které může poděkovat a být vděčný. Sedím často na balkoně a říkám si, za co všechno můžu být vděčný. A cítím se u toho krásně, jako absolutně svobodný člověk...

Rozhovor připravil Tomáš Harastej.

ZEPTALI jsme se...

**Co je podle Vás
svoboda?**

Lenka, 16 let, studentka

Pod slovem svoboda si představuji, že mohu dělat věci, které mám ráda, bez ohledu na to, co si o tom myslí jiní. A dělat to z vlastního rozhodnutí. Například jsem se svobodně rozhodla, na jakou střední školu půjdu – bez jakéhokoliv nucení a ovlivňování. Některé studenty rodiče nutí jít na nějakou těžkou školu (možná kvůli lepší budoucnosti), aby se měli dobře, ale já si myslím, že by měl každý člověk dělat to, co má skutečně rád a co ho naplňuje. Svoboda je pro mě velmi vzácná. Má nevyčíslitelnou hodnotu. Protože když jsme svobodní, děláme to, co máme opravdu rádi, jsme sami sebou a jsme šťastní.

Filip, 9 let

Svoboda může být i příjemní. Víím, že za totality a za války svoboda nebyla. Je to prostě to, že tě nikdo nepronásleduje, můžeš svobodně žít. Svobodně se rozhodovat i pro to, co není dobré. Třeba Pán Bůh nám říká, co je správné, a my se můžeme svobodně rozhodnout, jestli to chceme udělat, nebo ne. Asi

víc bych uměl říct, co znamená, když svobodu nemám. Já sám jsem svobodný a svoboda má pro mě velkou cenu. Ale zrovna jsem si uvědomil, že teď nejsme svobodní, protože musíme nosit ty roušky. A paní učitelka říká, že už je to šaškárna.

Roman, 46 let, umělec

Svoboda je pro mě mix možností a zodpovědnosti. Nejsvobodnější se cítím, když nic nemám.

Petr, 33 let, IT programátor

Svoboda je stav, kdy si jako jedinec mohu dle svého rozumu rozhodnout, co budu dělat, jak budu přemýšlet, kam se vydám atd. Volnost, kterou díky svobodě máme, tvoří různorodost mezi lidmi, protože každý si může bez zásahu přijít na svou cestu. Svoboda je i cesta ke kreativnosti. Myslím, že je velmi důležité se svobodou spojovat i zodpověd-

rovnanějším člověkem a plnit naše poslání, pro které jsme se narodili...

Pavel, 53, vězeňský dozorce

V prostředí výkonu mé práce je svoboda častokrát vnímána jako očekávání, které spojuje nedobrovolně prožívanou přítomnost s možná někdy až idylickou budoucností. Ani v tomto prostředí není člověk zbaven možnosti volby svobodně se rozhodovat a ovlivňovat svůj život směrem, který považuje za správný. Má to však „ulehčené“ v tom, že v některých rozhodnutích běžného dne mu napomáhá vězeňský systém v podobě omezení souvisejících s výkonem trestu, v rozsahu nařízeném soudem. Svobodu bych přirovnal k jízdě autem se zapnutými světlý. Nejde jen o to, užívat si rychlost a akceleraci auta, ale zároveň je nevyhnutelné vnímat i objekty okolo sebe, být citlivý na změny jízdních podmínek, povětrnostních vlivů a mnoho jiného. Vidět a zároveň být viděn – tak jak nás to učili v autošколе.

Irena, 68 let, důchodkyně

Svoboda je, když není válka a máme mír. Když se můžeme svobodně rozhodovat, svobodně konat a žít. Pro mě osobně má svoboda velkou cenu.

Tomáš, 56 let, novinář

V posvátných textech Starého zákona v Bibli bychom slovo „svoboda“ hledali marně. Ale je tu osvobození, vysvobození, vycházení, vyvádění z otroctví. V Bibli jde o proces, cestu – pohyb, změnu a její směr je udáván shora. Toto osvobozování není samozřejmé, samo od sebe, zevnitř. Je z vnějšku, je to dar, vykoupení, důvod k vděčnosti. A je nutno je pozorně střežit. Především sám před sebou – před zevšedněním, lhostejností, netolerancí, která osvobozování nepřeje druhým.

nost. Všechno naše jednání, které vychází z naší svobody, může mít následky, které musíme přijmout a řešit. Svoboda má jednoduše pro mne velikou cenu, protože díky svobodě se mohu posouvat dále, a to díky rozhodnutím, která udělám, i když jsou mylná nebo špatná. Problém svobody spočívá v tom, že když ji máme, tak ji nevnímáme a neuvědomujeme si ji a bereme ji jako samozřejmost.

Michaela, 45 let, lékařka

Svoboda je pro mě vnitřní stav, kdy můžeme být plně sami sebou. To znamená, že nemáme potřebu spoutávat druhé; a stejně tak vytvořením si zdravých hranic nedovolíme druhým lidem spoutávat nás. Jsme svobodní vůči sobě – přijímáme se se všemi pozitivy i negativy. Negativa bereme jako výzvu k rozvoji a proměně sebe sama. Zároveň jsme svobodní vůči našemu okolí, když dokážeme respektovat lidi v jejich odlišnostech. Nemáme potřebu posuzovat, odsuzovat, protože víme, že každý žijeme svůj vlastní příběh a získáváme v něm různé zkušenosti a tím i různé náhledy na jednotlivé situace. Svobodu mít a umět ji i dát. Svobodu vnímám jako vyšší úroveň bytí, jakousi metu, ke které můžeme směřovat. Stávat se svobodnějším a vy-

Čestmír Suška

OTEVŘENOST

je **NUTNÁ**

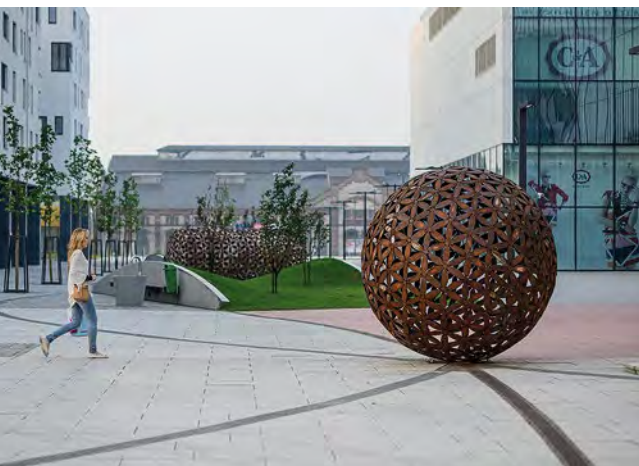
Jeho nepřehlédnutelné monumenty vzbuzují úžas v tuzemských i zámořských galeriích a exteriérech, v minulosti například v Museum of Art v americkém Birminghamu, O. K. Harris Gallery v New Yorku, v Praze v Národní galerii, Centru současného umění DOX, ulicích Karlína, Botanické zahradě v Praze Tróji, před halou O2 Universum, v areálu ostravské Karoliny, brněnské přehrady atd. V současnosti můžeme jeho díla nalézt v Novém Městě na Moravě, v parku Ladronka a na pražském Výstavišti, před barokní sýpkou na Lemberku a u řeky Sázavy v Bistru Ledce. Samozřejmě v hale a na plochách tvůrčího uměleckého studia Bubec v Řeporyjích, které založil a provozuje s manželkou Arjanou a svými sochařskými žáky. Z prvního manželství má dceru Kateřinu, se současnou ženou vychovali syny Petra, Daniela a Ondřeje.

Jeho skulptury si velmi dobře rozumějí s volnou přírodou, městským veřejným prostorem i lidským srdcem. „Jejich vzory nacházím ve vzcné klenbě lesa i v nanoskopických strukturách prvků, jsou přítomné v neviditelných strukturách jakékoliv hmoty všude na světě, v ornamentech mnoha národů všech dob. Všechny jsou při pozorném sledování ‚z jednoho vrhu‘, proto nevidím jinou možnost, než je vnímat v souvislosti s Božím stvořením. Což je pro mě úžasná zpráva a inspirace. Moje tvorba je poctou Stvořiteli,“ říká devětašedesátiletý akademický sochař, performer, iniciátor uměleckého dění, příležitostný loutkoherec a dramatik Čestmír Suška.

V posledních letech je jeho oblíbeným sochařským náčiním plazmový hořák. Přetváří s ním vysloužilé cisterny a jiné ocelové objekty na půvabně průsvitné obří koule a elipsoidy, k nebi rozkvétající rozhledny nebo gigantická pukající poupata.

„Pracuji s různými materiály, nyní hodně s ocelí, ale také se dřevem, sklem, kamenem, bronzem a hlinou. Nejraději mám ty, které už mají něco za sebou, k něčemu už sloužily, něco zažily, něco pamatují. Rád pracuji s hotovým tvarem, který buď vyrostl, nebo jej někdo navrhl tak, aby byl užitečný. Z takových vycházejí mé ocelové objekty, ale i kmeny stromů, které jsem na mé dřevěné sochy použil. Ty však nebyly kvůli nim káceny – využil jsem kmeny, které vyvrátil vítr, kmeny nemocné, odepsané. I naše studio Bubec vzniklo z vysloužilé stavby, bývalého skladu. Rád dávám věcem druhou šanci,

novou kvalitu a krásu. Tak jako to Bůh dělá se mnou a mým životem. Z toho mám radost. Myslím, že když něco vzniká s radostí a vděčností, musí to z toho pak vyzařovat,“ usmívá se sochař.

UMĚNÍ JSEM DŘÍVE
POVAŽOVAL ZA
SMYSL ŽIVOTA. TEĎ
VIDÍM, ŽE SMYSL
ŽIVOTA JE JINDE –
VE VZTAZÍCH
K BOHU, RODINĚ,
K LIDEM.

Jen díky tomu, že sám materiál zpracovává, jej podle svých slov objevuje; konkrétní hmota mu postupně vyjevuje svoje jedinečné možnosti, na něž by při navrhování „od stolu“ nikdy nemohl přijít. Umělec a jeho dílo se tak navzájem obohacují, posouvají společně dál, prohlubují poznání a to se přenáší i na vnímavého diváka.

Čestmír Suška v roce 1981 založil s filmářem Michalem Baumbruckem a hudebníkem Pavlem Richterem Výtvarné divadlo Kolotoč, v jehož představeních s fantazií uskutečnitelnou jen v jedinečném prostředí jevištní hry vyjadřovali své tehdy jinak ne-realizovatelné umělecké vize. Kromě vlastních performancí spolupracoval i se soubory Pražské pětky na představeních Bludiště, Kdo je kdo, Maskáč a dalších. Spolupracoval s mimem a režisérem Ctiborem Turbou, vytvářel masky a scény pro studenty DAMU a jejich inscenace. V roce 1987 spoluzaložil uměleckou skupinu Tvrdohlaví známou pořádáním velmi populárních společných výstav, diskusí a dalších společenských akcí spojujících svěží uměleckou invenci protagonistů s jejich smyslem pro humor a přesah. V roce 2000 otevřel Čestmír Suška s manželkou Arjanou v Praze-Řeporyjích areál Stu-

dio Bubec, kde organizuje tvůrčí rezidenční pobyty mladých umělců, výstavy, koncerty, přednášky včetně duchovních, akce i zahradu pro děti a každoroční několikadenní umělecký festival Art Safari.

S manželkou Arjanou, speciální pedagogkou, francouzštinářkou a herečkou, provozují také loutkoherecké divadélko Bubec. „Hrajeme v divadlech a klubech, na festivalech, ale také dětem v nemocnicích nebo v domovech seniorů,“ říká Arjana Shameti. „Baví nás zpracovávat biblická témata. Logika v biblických příbězích mě fascinuje. Hodně často hrajeme třeba příběh O Jonášovi, který vypráví hlavně o lidské neposlušnosti. Je to jako v životě – člověk se vyhýbá povinností, což je normální, protože to je typický lidský projev. Ale teprve když přijde bouře, začne přemýšlet, proč tomu tak je. Když si připustí, že něco zkalil, a poprosí o odpuštění, začnou se dít velké věci. A člověk je opět šťastný. To je i má vlastní zkušenost.“

Čestmír Suška do svých 54 let (2006) nevěřil v Boží přítomnost v našem světě. Arjana prožila obrácení k Bohu už v roce 1993. „Když jsem viděl, jaké to s ní udělalo změny, začal jsem se bát, že ji někdo zfanatizoval. Měl jsem obrovské předsudky, pořád jsem slyšel, jací jsou věřící fanatici nebo jak nějaká církev někoho ožebračila. Trvalo mi hrozně dlouho, než jsem se s Bohem setkal i já. Stalo se to tak, že už jsem nemohl unést svůj starý život. Dělal jsem mnoho chyb. Pak jsem, na radu mé ženy, tohle břímě zkusil svěřit Bohu. Prostě jsem v duchu vyslovil svou první modlitbu: ‚Ježíši Kriste, chci ti dát svůj život. Prosím tě, osvobod mě od mých starých chyb a rozhodnutí, od toho, jak jsem ubližoval lidem.‘ A on mě osvobo-

dil. Zbavil mě té tíhy. Prožil jsem nádhernou úlevu,“ vzpomíná sochař.

Životními radami Čestmíra Sušky jsou odvaha a otevřenost. Přesně takové, odvážné a otevřené, jsou jeho sochy. „Jde o to, nebát se a mít otevřené oči. Když se člověk nebojí nových věcí a cest a je usilovný, dokáže všechno, pro co se rozhodne. Sleduje-li, co se kolem děje, může se chopit příležitosti, když se, většinou nečekaně, ‚shůry‘, objeví. Dřív jsem tomu nerozuměl, ale teď už to tak cítím – jako Boží pokyn. Proto je mi hodně podezřelé, když někdo s vážnou tváří tvrdí, že ví přesně, co dělá a proč to dělá. Já se dostávám k tomu, co tuším, ale nevím. A při-

padá mi, že by to nemělo cenu dělat, kdybych už všechno předem věděl.“

Zkušenost duchovního obrácení změnila i Čestmírův vztah k umění. „Umění už vnímám spíš jako disciplínu. Dříve jsem ho bral hrozně vážně. Jako smysl života. Teď vidím, že smysl života je jinde – ve vztazích k Bohu, rodině, k lidem. Umění se sice nedá brát na lehkou váhu, ale určitá lehkost a nadhled jsou vždy lepší a přinášejí zajímavější výsledky. Zahleděnost do sebe a své vlastní důležitosti je v každé oblasti života kýč, v umění a v náboženství zvlášť. A kýč je falešný, prázdný a směšný, podobně jako modla. Naopak poctivé umění může hodně oslovit.“

Své poznání předává Čestmír Suška svým žákům. Ve svém rezidenčním ateliérovém studiu Bubec uplatňuje klasický princip sochařské hutě známý už od dob renesance i dřívějších: „Je to jednoduché, vyzkoušené, efektivní. Já huť vedu, tvořím v ní, spolupracuji se zájemci o umělecká díla a poskytuji zde prostor, pomoc, radu i bydlení a živobytí tovaryšům, což jsou umělci natolik zruční a zkušení, že sami už dokážou vést nějaký projekt, který jim mohou předat. Vedle tovaryšů v huti pracuje plejáda nejruznějších pomocníků, kteří přicházejí nebo odcházejí podle toho, co se naučí a jaké jsou jejich další ambice. Je to stará a osvědče-

UŽ JSEM NEMOHL
UNÉST SVŮJ STARÝ
ŽIVOT. DĚLAL JSEM
MNOHO CHYB. PAK
JSEM, NA RADU MÉ
ŽENY, TOHLE BŘÍMĚ
ZKUSIL SVĚŘIT
BOHU. A ON MĚ
OSVOBODIL. ZBAVIL
MĚ TĚ TÍHY. PROŽIL
JSEM NÁDHERNOU
ÚLEVU.

ná forma vzdělávání, která má pořád svou platnost.“ Postupně se dostal do pozice, že domlouvá zakázky, vytváří návrhy, objekt vymýšlí a následně dělá dohled nad jeho realizací. Sám takto v 70. letech začínal u teplického sochaře Vladimíra Šmída.

„Otevřenost je nutná,“ konstatuje Čestmír Suška. „Když člověk nebude otevřený, tak nepozve do domu ani přicházejícího anděla. Přirazí mu dveře před nose. Do určité míry chápou, že se lidé nových věcí bojí a nechtějí je k sobě pustit. Současný svět je hodně agresivní. Ale je i spousta dobrého a inspirativního a je dobré s tím komunikovat. Otevírat srdce. Většina lidí o tom přemýšlí a hledá. I já jsem cítil, že mě to přitahuje, ale uvěřit bylo pro mne tenkrát nemožné. Když jsem se snažil analyzovat proč, zjistil jsem za tím obavu z manipulace. V té době jsem vůbec nechápal, že víra naopak přináší svobodu.“

Připravil Tomáš Kábrt.

Clifford Goldstein

Ale co s tím mají
společného

DĚTI

Clifford Goldstein je populární spisovatel a redaktor, autor 21 knih. Většinou se zabývá tématy z křesťanského prostředí a vyhledává i složitá biblická témata, která se snaží srozumitelně zpřístupnit svým čtenářům (v češtině vyšla jeho kniha Pokřtěná evoluce). Problém utrpení, a to především utrpení dětí, rozhodně mezi takováto těžká témata patří.

V jednom z mých nejoblíbenějších románů, který je i obecně pokládán za jeden z nejlepších, jaké kdy byly napsány, totiž v románu Fjodora M. Dostojevského „Bratři Karamazovi“, je velmi smutná scéna. Popisuje rozhovor mezi Ivanem Karamazovem a jeho bratrem, který je mnichem. Ivan zastává spíše skeptický postoj a mnich zase zastává postoj věřícího. A Ivan tady mluví o tragédiích, takže vyvstává odvěká otázka: „Jak může existovat Bůh, když je tu tolik bolesti a tolik utrpení?“

Je to scéna, kdy Ivan vypráví bratrovi o jednom chlapci z nevolnické rodiny, který žije na panství bohatého ruského statkáře. Omylem zranil hozeným kamenem statkářova psa. Statkář se zeptá, co se jeho psovi stalo, a dozví se, že po něm malý kluk hodil kamenem. Ivan vypráví, jak statkář nechal toho asi osmiletého chlapce svléknout do naha, pustil na něj své lovecké psy a nechal ho před očima jeho matky roztrhat na kusy.

A pak pokračuje příběhem o turecké invazi do Bulharska, při které Turci páchali jen stěží uvěřitelné násilnosti na dětech. Proč Ivan tento hrůzný příběh vypráví? Mluví o tom všem, aby mohl položit otázku, jak mohou být takovéto činy a další jim podobné ospravedlněny. Pokud na konci věků chce Bůh přivést vše k všeobecné harmonii a vysvětlí se všechny Boží cesty před lidmi i anděly, Ivan chce vědět jak.

„Chci vidět na vlastní oči, jak laň ulehne vedle lva a jak zavražděný vstane a obejmeme se s tím, kdo ho zavraždil. Chci být při tom, až se všichni dozvědí, proč to všechno bylo. Na této touze se zakládají všechna náboženství a já jsem věřící. Ale jsou tu také děti – a co si s nimi mám počít? To je otázka, na kterou nedovedu odpovědět. Mají-li všichni trpět, aby utrpením vykoupili věčnou harmonii, pověz mi, prosím tě, co s tím mají společného děti?“

Kdo z nás si někdy nekladl takové otázky? Zvláště ti z nás, kteří věříme v Boha. Jak můžeme odpovědět na otázku bolesti a utrpení dětí? Víte, pro ateistu nebo skeptika to není složitá otázka. Tito lidé věří ve vesmír beze smyslu a bez Boha, kde se takové věci prostě stávají. Ne, ta otázka „co si mám počít s těmi dětmi?“ nepředstavuje pro ateisty stejný filozofický problém jako pro teisty, kteří věří v milujícího, všemocného Boha.

A není to žádná nová otázka. Už před tisíci lety, myslím, že to bylo ve 3. století

KDO Z NÁS SI NĚKDY NEKLADL TAKOVÉ OTÁZKY? JAK MŮŽEME ODPOVĚDĚT NA OTÁZKU BOLESTI A UTRPENÍ DĚTÍ?

před Kristem, položil řecký filozof Epikúros v podstatě tutéž otázku: „Je Bůh ochoten zabránit zlému? Je Bůh ochoten zabránit zlému, ale není toho schopen? Pak není všemohoucí. Pokud je schopen, ale není ochoten, je tedy zlomyslný? Pokud je schopen i ochoten, pak odkud se bere zlo? Pokud není ani schopen, ani ochoten, proč ho pak nazývat Bohem?“

Na jedné straně máme mnoho dobrých důvodů pro existenci Boha. Je tu například to, co se často nazývá **kosmologický důkaz**, který říká, že jsou zde pouze dva možné druhy existence. Něco buď vzniklo, nebo to tu bylo vždy. Těžko byste našli nějakou třetí možnost. Buď něco neexistovalo vždy, tedy to dříve nebylo a teď to existuje. Z toho vyplývá, že to někdo vytvořil. Nebo je to tady stále, nemá to začátek ani konec. Jedno, nebo druhé. Pokud tedy něco vzniklo, muselo to vzniknout z něčeho. Takto byste se mohli ptát stále dál a dál. Dříve nebo později byste však museli někde přestat. Musíte skončit u něčeho, co všemu předchází, protože to stvořeno nebylo. A co jiného by to mohlo být než Bůh?

Pak je tu také **morální argument** pro existenci Boha. Odkud pochází morálka? Pokud by se všichni lidé na světě najednou rozhodli, že je v pořádku týrat malé děti, bylo

by to v pořádku? Ne, tomu nevěříme. A pokud takové jednání odsuzujeme a vadí nám to, tak proč? To znamená, že morálka není pouze lidským výtvořem. Musí vycházet z něčeho, co lidi přesahuje, a pro některé lidi je tím něčím zjevně Bůh.

Pak je tu ještě **teleologický argument** pro existenci Boha. Ten v podstatě vychází z přírody a z její účelnosti. Když se rozhlédnete kolem sebe, uvidíte mnoho důkazů inteligentního projektu. Vše se jeví jako předmět promyšlené. Pro mnoho lidí je jediným logickým vysvětlením myšlenka, že za tímto projektem je Bůh.

Je pravda, že žádný z těchto argumentů a ani všechny tři dohromady existenci Boha nedokazují. Jsou to dobré důvody, ale nejsou nevyvratitelné. Pokud by totiž byly sto procentním důkazem, pak už by nebyla potřeba víra – museli by věřit všichni. Všechny tyto důkazy jsou rozumným a logickým podkladem pro víru. A právě tady narážíme na problém.

Protože jakkoli logické a rozumné jsou všechny tyto důvody pro existenci Boha, nedávají žádnou odpověď na otázku Ivana Karamazova: „Co si mám počít s těmi dětmi?“ Je-li Bůh všemocný a milující, jestliže Bůh může udělat cokoli, proč se tedy dějí takové hrozné věci? Všichni určitě známe různé podobné tragické případy. Jak máme chápat milujícího Boha v takovém vesmíru?

Odpověď na tuto otázku ve skutečnosti vychází z toho, jak chápeme pojem všemohoucnost. Pro většinu lidí všemohoucnost znamená, že Bůh může udělat cokoli. Taková definice však skrývá určité logické nesrovnalosti. Může všemohoucnost stvořit trojúhelník o čtyřech stranách? Může vás Bůh přinutit, abyste ho milovali? Myslím si, že odpověď zní ne. Protože jakmile by byla láska vynucená, už by to nebyla láska. Stejně jako trojúhelník, aby byl trojúhelníkem, musí mít tři strany. Aby byla láska láskou, musí se projevovat dobrovolně, jinak to vůbec láska není.

Jestliže Bůh chtěl, abychom milovali a prožívali lásku, musel nám dát svobodu. Jinak bychom nemohli milovat a být milováni. Lidé mohou mít morální svobodu jedině tehdy, když je jim dána možnost činit i nemorální rozhodnutí. Bez možnosti jednat i nemorálně – konat zlo, by lidé nebyli svobodní. A kdyby nebyli svobodní, nemohli by ani milovat. To nás ovšem přivádí k ješ-

tě hlubší otázce: „Tak dobře, Bůh tedy neměl na výběr. Jestliže Bůh chtěl, abychom milovali, musel nám dát svobodu. Ale proč nás tedy vůbec stvořil? Proč nás stvořil, když všechno ví, a musel tedy vědět, že si zvolíme zlo? Byla to nějaká logická nutnost, že tu musíme být?“

Bůh nás stvořil, i když věděl, že si lidé zvolí zlo. Bůh je láska, proto má v úmyslu uskutečnit něco víc než dobro. Žádnou lepší odpověď nemáme. Bůh je milující bytost, která plánovala něco velkého. To nás ovšem vede jen k další otázce: Takže Bůh si plánuje nějaké větší dobro, zatímco my ubožáci tady dole zápasíme v té špíně, zápasíme s problémy, s těžkostmi, nemocemi, krutostí, smrtí a tím vším? Copak je to spravedlivé? To je dobrá otázka. A já na ni znám pouze jedinou odpověď.

Je to tak trochu ironie, že jsem svou odpověď na otázku zla a milujícího Boha našel zrovna u Nietzscheho, ale jsem ochotný hledat odpovědi kdekoli. A Nietzsche řekl: „Koneckonců člověk prožívá jen sám sebe.“

Zkuste se nad tím na okamžik zamyslet. I když prožíváme zármutek s těmi, kdo jsou zarmoucení, když pláče s plačícími, když trpíme s trpícími, vždycky prožíváme jenom svou bolest, jenom vlastní úzkost, nikdy nedokážeme pociťovat bolest někoho jiného. Ať už je to matka, která drží u prsu kojence v horečkách, nebo třeba někdo, komu umírá v náručí životní partner, není možné se napojit na bolest někoho jiného. Jakákoliv bolest, kterou pociťujete za někoho jiného, jakýkoli smutek, který nad někým cítíte, to vše je jenom vaše bolest a jen váš vlastní smutek. Žádný člověk nikdy nevytrpěl víc, než kolik může vytrpět jednotlivec.

ALE PROČ NÁS
TEDY VŮBEC
STVOŘIL? PROČ
NÁS STVOŘIL,
KDYŽ VŠECHNO
VÍ, A MUSEL TEDY
VĚDĚT, ŽE SI
ZVOLÍME ZLO?

Jsem však přesvědčen, že se v lidských dějinách najde jedna výjimka – smrt Ježíše Krista. Chtěl bych, abyste na okamžik zapomněli na všechny ty nemožné křesťany, se kterými jste se setkali. Ponechte stranou veškeré pošpiněné dějiny křesťanství, u kterých bych bez váhání jako první přiznal, že jsou opravdu hodně špinavé. Sám mám židovské předky, takže mne nemusíte přesvědčovat o tom, jak temné jsou dějiny křesťanství. Vím to lépe než kdokoli jiný. To všechno ponechme stranou, protože bych se rád soustředil na podstatu toho, co poklá-

dám za svou víru – bez ohledu na všechny ty věci okolo.

Domnívám se, že Stvořitel vesmíru, mocnost, kterou Bible nazývá Bohem, ten Bůh, který stvořil všechno, co bylo stvořeno – od elektromagnetismu přes síly velké a malé interakce, po Krabí mlhovinu, všechny planety a hvězdy. Bible říká, že tento Bůh, který to všechno stvořil, se ponížil tak, že se stal člověkem a všechna bolest a všechno utrpení, které my známe pouze jako jednotlivci, byly na něj na kříži vloženy najednou.

KDYŽ SE PODÍVÁTE
NA KŘÍŽ, UVIDÍTE
TAM BOHA, KTERÝ
BYL OCHOTEN
SE Z LÁSKY
K NÁM OBĚTOVAT
A NÉST DŮSLEDKY
VEŠKERÉ BOLESTI
A UTRPENÍ VŠECH
LIDÍ.

Chci tím říct, že my prožíváme svůj vlastní strach, jen svou vlastní bolest. Věřím ale, že Ježíš na kříži prožil všechno utrpení najednou. Starozákonní kniha Izajáš v 53. kapitole říká: „Byly to však naše nemoci, jež nesl, naše bolesti na sebe vzal.“ To, co známe jako jednotlivci, dopadlo na Ježíše všechno najednou. A myslím, že si můžeme opět položit naši otázku. Když se podíváte na kříž, uvidíte tam Boha, který nezůstal bezpečně usazen kdesi na nebesích, zatímco tady dole se děje všechno možné. Byl ochoten se z lásky k nám obětovat a vytrpět důsledky veškeré bolesti a utrpení všech lidí. Věřím, že každý hřích – tíha hříchu, viny a utrpení celého světa – byly na kříži vloženy na Boha. Stvořitel vesmíru na kříži trpěl více, než kdy trpěl kdokoli z nás. My známe utrpení jen jako jednotlivci.

Vše, co zakusil ten chlapec, kterého roztrhali lovečtí psi, co zakoušejí ti, kdo trpí hladomorem nebo umírají na nemoci, prožíváme pouze jako jednotlivci. Všechno, co tady zakoušíme, vzal on na sebe najednou. On nesl za všechny to, co my prožíváme jen každý za sebe. O kolik horší to muselo být! Nic z toho, co kdokoli z lidí kdy vytrpěl v tomto hříšném světě, nebude nikdy horší, než co Bůh sám vytrpěl v Ježíši Kristu na kříži. A to vše jen proto, že nás miluje.

Já vím, že to neodpovídá plně na otázku Ivana Karamazova: „Co si mám počít s těmi dětmi?“ Ale pomáhá mi to žít, i když na všechno odpověď prozatím neznám. Mně to vědomí Boží lásky vlastně stačí. Ne, je to více než dostačující.

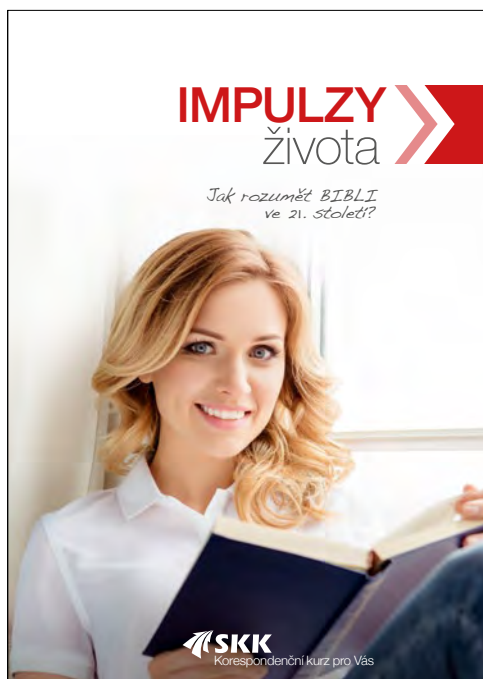

Korespondenční kurz pro Vás

Připojte se k tisícům absolventů a studentů korespondenčních kurzů.

. Rychlost studia záleží pouze na Vás. Studovat můžete v klidu domova, aniž byste museli někam přicházet. Lekce všech kurzů posíláme zdarma.

. Stačí si jen vybrat z naší nabídky.

IMPULZY ŽIVOTA

Kurz, který Vás seznámí s obsahem celosvětového bestselleru – BIBLÉ

- Odkud se tato kniha vzala?
- Proč ji tolik lidí stále čte?
- Jak rozumět BIBLI ve 21. století?

ZVLÁDEJ SVŮJ ŽIVOT!

Kurz, díky kterému můžete získat nadhled nad životem

- Chcete být pány svého života?
- Umíte vycházet z blízkými lidmi?
- Jak dosahovat stanovených cílů?

STŘEDISKO KORESPONDENČNÍCH KURZŮ | Newtonova 725/14, 702 41 Ostrava-Přívoz
www.skk.cz / skk@casd.cz / tel.: 596 635 730

ZA OBZOREM

čtení
pro
všechny,
kteří
chtějí
vidět
dál

Více informací o celém
projektu najdete na adrese:
www.zaobzorem.live.cz

Jednotlivá čísla si můžete zdarma stáhnout na adrese:
www.advent-orion.cz/ke-stazeni/casopis-za-obzorem